

Opinnäytetyö (YAMK)

Ympäristötekniologia

2020

Saara Koivumäki

LOHJAN VALVONTAMALLI VIRANOMAISYHTEISTYÖHÖN ROSKAANTUNEILLE KIINTEISTÖILLE

OPINNÄYTETYÖ (YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Ympäristötekniikka

2020 | 58 sivua, 13 liitesivua

Saara Koivumäki

LOHJAN VALVONTAMALLI VIRANOMAISYHTEISTYÖHÖN ROSKAANTUNEILLE KIINTEISTÖILLE

Opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä kirjallinen dokumentti Lohjalla tehtävästä viranomaisyhteistyöstä ympäristönsuojeluviranomaisen, poliisin ja syyttäjän kanssa roskaantuneiden kiinteistöjen osalta. Tämän kaltainen yhteistyö on Suomessa harvinaista.

Lohjalla on aloitettu poliisin ja syyttäjän kanssa tehtävä yhteistyö vuonna 2015. Valvontakierroksia on pyritty tekemään kaksi kertaa vuodessa. Valvontakierrosten avulla sekä Lohjan ympäristönsuojelun prosessien tehostamisella on pystytty parantamaan roskaantuneiden kiinteistöjen siivoamista. Yhteistyön avulla on saatu asianosaiset ryhtymään toimiin ympäristönsuojeluviranomaisen kehoitusten mukaisesti ja näin ollen välttymään raskailta rikosprosesseilta

Opinnäytetyön tuloksena on kehitetty toimintamalli, joka mahdollistaa viranomaisyhteistyön tiivistämisen ja tehostamisen nykyresurssien puitteissa. Työn tarkoituksena on myös lisätä keskustelua laajemmin toimivan valvontamallin kehittämiseksi, jotta roskaantuneet kiinteistöt saataisiin nopeammin ennallistettua ja ehkäistäisiin vakavampien roskaantumisten syntyminen.

ASIASANAT:

Ympäristönsuojeluviranomainen, roskaantunut kiinteistö, viranomaisyhteistyö, hallintopakkeino, priorisointi.

BACHELOR'S / MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Environmental technology

2020 | 58 number of pages, 13 page in appendices

Saara Koivumäki

OPERATING MODEL FOR AUTHORITIES' CO-OPERATION ABOUT UNTIDY ESTATES IN LOHJA

The aim of this thesis is to do a written document of authorities' co-operation between the Environmental Protection Agency, the police and the prosecutor in Lohja regarding untidy estates. It's unusual to have such co-operation in Finland.

In Lohja there has been co-operation between the police and the prosecutor since 2015. Supervision tours have been tried to operate twice a year. The cleaning of untidy estates has improved with the help of these supervision tours and enhancing the processes of environmental protection in Lohja. With the help of the co-operation between authorities the parties are taking action as the Environmental Protection Agency recommends and there for heavy legal actions are being avoided.

The thesis results an operating model which makes the enhancing of the co-operation between authorities possible with the resources available. Thesis also aims to increase discussion widely to develop a functional operating model so that untidy estates could be restored faster and more serious untidiness could be prevented.

KEYWORDS:

Environmental protection Agency, untidy estate, authorities' co-operation, priority

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 YMPÄRISTÖRIKOSTORJUNTA	8
2.1 Ympäristörikokset Suomessa ja naapurimaissa	8
2.2 Suomen ympäristörikostorjunnan strategia	9
2.2.1 Toimenpideohjelma vuosille 2019-2020	11
2.3 Länsi-Uudenmaan ympäristörikostorjunnan ohjausryhmä	16
2.4 Länsi-Uudenmaan poliisin, syyttäjän ja ympäristönsuojeluviranomaisten edustajien yhteistyöpalaverit	16
2.5 Kunnan sisäiset viranomaisyhteistyöpalaverit	17
3 LAINSÄÄDÄNTÖÄ JA MÄÄRITELMIÄ	18
3.1 Hallintolaki (434/2003)	18
3.2 Jätelaki (646/2011)	19
3.3 Ympäristönsuojelulaki (527/2014)	23
3.4 Määritelmiä	24
3.4.1 Kaatopaikka	24
3.4.2 Laiton kaatopaikka	25
3.4.3 Maa-aines	25
3.4.4 Maankaatopaikka	25
3.4.5 Laiton maankaatopaikka	25
3.4.6 Roskaantunut kiinteistö	25
4 HALLINTOPAKKOMENETTELY	27
4.1 Hallintopakkeinojen päävelvoite	29
4.2 Kiinteä uhkasakko ja juokseva uhkasakko	31
4.2.1 Uhkasakon asettaminen ja sen määrä	31
4.2.2 Uhkasakon rekisteröinti	32
4.2.3 Uhkasakon vanhentuminen	32
4.2.4 Uhkasakon tuomitseminen maksettavaksi	33
4.2.5 Uuden uhkasakon tuomitseminen	34
4.3 Teettämis- ja keskeyttämishaku	34
4.4 Muutoksenhaku	35

5 LOHJAN KAUPUNKI JA LÄHTÖKOHDAT	36
5.1 Roskaantuneet kiinteistöt Lohjalla	37
5.2 Lohjan ympäristönsuojeluviranomainen	40
6 ROSKAANTUNEIDEN KIINTEISTÖJEN TUNNISTAMINEN, ARVIOINTI JA PRIORISOINTI	41
6.1 Kiinteistöjen priorisointi pisteytystaulukon avulla	41
7 LOHJAN VALVONTAMALLI	45
7.1 Ilmoitusten vastaanotto	45
7.2 Neuvonta, ohjeistus ja kehotus	46
7.3 Valvontakierroksen suunnittelu	46
7.4 Valvontakäynnistä ilmoittaminen asianosaisille	47
7.5 Valvontakäynti	48
7.6 Dokumentointi ja uhkasakon käyttäminen	48
7.7 Poliisin merkitys tarkastuksilla	50
8 KEHITYSEHDOTUKSET	51
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	53
10 LÄHDELUETTELO	57

LIITTEET

- Liite 1. Esimerkki valvontakierroksen aikataulusta
- Liite 2. Muistio, kehotus ja uhkasakkolain 22 §:n mukainen kuuleminen
- Liite 3. Lohjan valvontamalli kuvaaja

KUVAT

Kuva 1 Ympäristörikostorjunnan strategia ja sitä ohjaavat tahot	10
Kuva 2 Toimenpideohjelman tavoitteita seurataan liikennevaloin	12
Kuva 3 Prosessikaavio hallintopakkomenettelystä	29
Kuva 4 Tehosteiden/uhkien täytäntöönpanon ominaispiirteitä	30
Kuva 5 Lohja	36
Kuva 6 Esimerkki 1 roskaantuneesta kiinteistöstä	38
Kuva 7 Esimerkki 2 roskaantuneesta kiinteistöstä	39

TAULUKOT

Taulukko 1 Suomessa vuosina 2014-2018 esitutkintaviranomaisen kirjaamat ympäristörikkokset	8
Taulukko 2 Priorisoinnin pisteytystaulukko	43
Taulukko 3 Priorisoinnin luokat	44

1 JOHDANTO

Ympäristöministeriö on tehnyt ensimmäisen kerran vuonna 2015 strategian ympäristörikosten torjumiseksi. Strategiasta on tehty toimenpideohjelma, jota päivitetään kahden vuoden välein ja samalla seurataan miten eri tavoitteisiin on päästy. Uusin toimenpideohjelma on tehty vuosille 2019-2020. Tavoitteena on muun muassa parantaa viranomaisyhteistyötä, ja näin ehkäistä ympäristörikkoksia. Yhtenä tärkeimpänä tavoitteena on pidetty paikallisten viranomaisyryhmien muodostamista eri alueilla. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.) Länsi-Uudellamaalla tällainen eri viranomaisista koostuva ryhmä kuntien, ELY-keskuksen, Länsi-Uudenmaan poliisin ja syyttäjävirston kanssa on onnistuttu luomaan.

Lohjan ympäristönsuojelussa on tehty säännöllistä kausiluoteista valvontaa roskaantuneille kiinteistöille vuodesta 2009 alkaen. Valvontaa tehtiin aluksi yhdessä Lohjan ympäristönsuojelun ja Nummi-Pusulän rakennusvalvonnan kanssa. Vuonna 2015 valvonnan kokoonpano muuttui niin, että yhteisvalvontaa alettiin tehdä Lohjan ympäristönsuojelun, Lohjan rikostutkinnan sekä syyttäjän kanssa yhdessä. Rakennusvalvonta on mukana tarkastuksilla tarvittaessa. Tässä työssä on tarkoitus perehtyä tähän viranomaisyhteistyöhön, ja siihen miten se on käytännössä toteutettu Lohjalla. Työhön on koottu yksityiskohtaisesti kaikki työvaiheet, joita valvontakierroksen suunnittelu ja toteutus vaativat. Tämän kaltainen yhteistyö on Suomessa harvinaista.

Roskaantuneella kiinteistöllä tarkoitetaan epäsiistiä kiinteistöä, jossa voi olla jätteitä tai muita hylättyjä esineitä, joita ei voi enää käyttää ja tavarat voivat olla varastoituna epäsiististi tai ne voivat olla haitallisia tai vaarallisia ympäristölle.

Keskeinen osa roskaantuneiden kiinteistöjen valvontaa on myös kohteiden priorisointi ja valinta valvontakierrokselle. Työssä on pohdittu seikkoja, jotka vaikuttavat kohteiden priorisointiin. Priorisoinnin avuksi on suunniteltu taulukko, jonka avulla roskaantuneet kiinteistöt voidaan jaotella kolmeen eri luokkaan roskaantumisen vakavuuden perusteella. Taulukon avulla pystytään arvioimaan tapauksen vakavuutta ja kiireellisyyttä.

Lisäksi työssä käydään myös teoriaosuus hallintopakkeinoista erityisesti siltä osin, miten niitä on Lohjalla käytetty roskaantuneiden kiinteistöjen hoidossa. Hallintopakkeinoja on kolme erilaista; uhkasakko, teettämisuhka sekä keskeyttämisuhka.

2 YMPÄRISTÖRIKOSTORJUNTA

Ympäristörikkokset ovat usein rikoksia, joissa loukataan yhteistä oikeushyvää, eli ympäristöä, joka kuuluu meille kaikille. Tällöin puhutaan ns. asianomistajarikoksista. Useimmiten motiivina tämän kaltaisissa rikoksissa on taloudellinen tai muu hyöty. (Ympäristöministeriö 2019.) Ympäristörikos käsitteen tarkkaa määritelmää on vaikea määrittellä, johtuen jo ympäristöoikeuden laaja-alaisuudesta. Ympäristörikos kohdistuu kuitenkin aina fyysiseen ympäristöön ja se on yleensä toimintaa, joka aiheuttaa ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa. (Ympäristörikostorjunnan strategia ja toimenpideohjelma 2015.)

Rikoslain (39/1889) 48 luvussa säädetään ympäristörikoksista. Ympäristörikoksia ovat ympäristön turmeleminen, törkeä ympäristön turmeleminen, ympäristörikkomus, tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen, luonnonsuojelurikos, törkeä luonnonsuojelurikos ja rakennussuojelurikos. (Rikoslaki 39/1889.)

2.1 Ympäristörikkokset Suomessa ja naapurimaissa

Suomessa ei ole viime vuosina eräitä yksittäistapauksia lukuun ottamatta paljastunut erityisen vakavia, suurimittaisia tai järjestelmällisesti toteutettuja törkeitä ympäristön turmelemisia. On kuitenkin muistettava, että vain osa ympäristörikoksista tulee esitutkintaviranomaisten tietoon. Taulukossa 1 on esitetty rikoslain 48 luvussa tarkoitetut ympäristörikkokset vuosilta 2014-2018. (Ympäristörikoskatsaus 2019.)

Taulukko 1 Suomessa vuosina 2014-2018 esitutkintaviranomaisen kirjaamat ympäristörikkokset (Ympäristörikoskatsaus 2019).

Rikoslain ympäristörikkokset	2014	2015	2016	2017	2018
Ympäristön turmeleminen RL 48 luku 1 §	168	166	188	198	202
Törkeä ympäristön turmeleminen RL 48 luku 2 §	9	5	11	6	12
Ympäristörikkomus RL 48 luku 3 §	192	181	275	215	246
Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen RL 48 luku 4 §	3	5	7	2	0
Luonnonsuojelurikos RL 48 luku 5 §	47	37	29	47	53
Rakennussuojelurikos RL 48 luku 6 §	4	3	1	2	4
Yhteensä	423	397	511	470	517

Ruotsissa tilastoidaan ympäristörikoksia noin 4000-6000 tapausta vuosittain. Tämä on noin kymmenkertainen määrä Suomeen verrattuna. Tämä selittyy osittain sillä, että Ruotsissa valvontaviranomaisella on lakisääteinen velvollisuus ilmoittaa kaikki rikos epäilyt poliisille toisin kuin Suomessa. Tästäkin huolimatta ruotsalaiset viranomaiset arvioivat, että ympäristörikokset ovat suuressa määrin piiloon jäävää rikollisuutta myös Ruotsissa. (Ympäristörikoskatsaus 2019.)

Vähiten tietoa ympäristörikostilanteesta on saatu Venäjältä. Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä sai vuonna 2014 hieman tietoa ympäristörikoksista ja niiden tutkimisesta Venäjän Federaation alueella. Yleisimmin Venäjällä tutkitut ympäristö- ja luonnonvararikokset ovat joko niin sanottuja metsävarkauksia tai liittyvät uhanalaisten suurpetojen salametsästyksen. Niin sanottujen jäte- ja dumpkausrikosten tutkimisen ja todentamisen sanottiin olevan erityisen vaikeaa konkreettisen ympäristöhaitan toteennäyttämisen osalta, jota maan rikosprosessissa edellytetään ympäristörikosten osalta. (Ympäristörikoskatsaus 2019.)

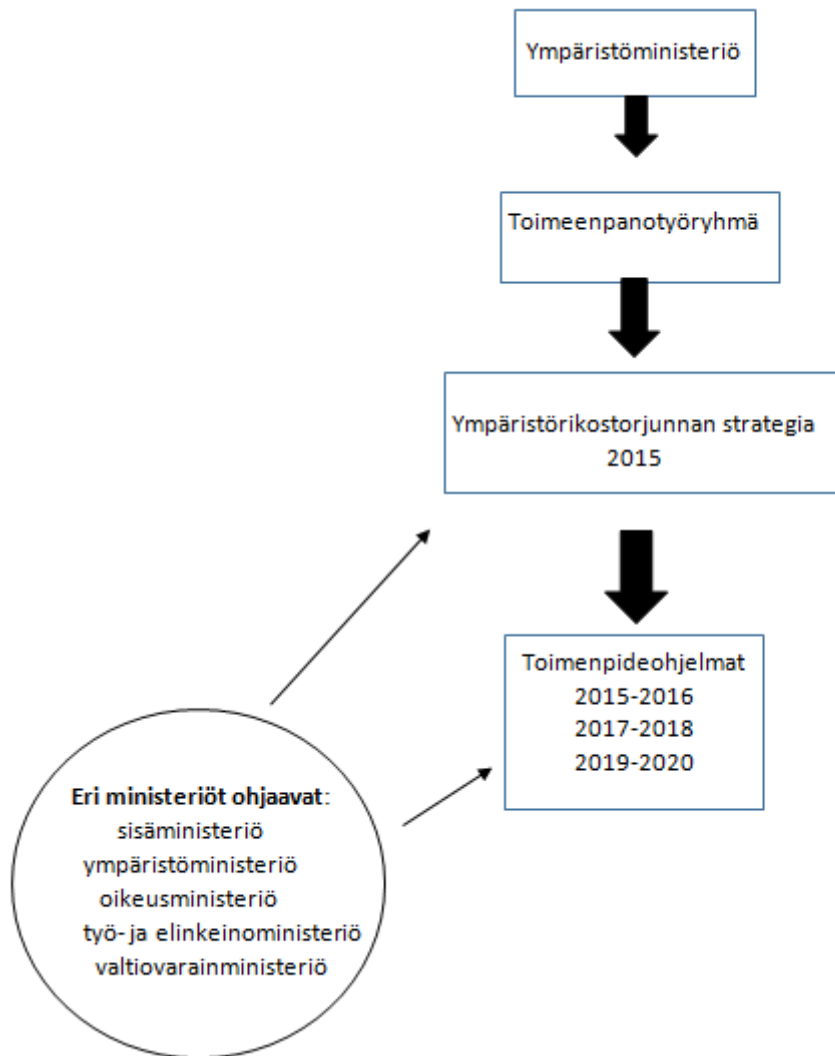
Vastaavasti Norjassa on tilastoitu vuonna 2017 kaikkiaan 3645 ympäristörikosta/ -rikkomusta sekä kaikkiaan 1340 metsästyks- ja kalastusrikosta tai -rikkomusta (Ympäristörikoskatsaus 2019).

Virossa varsinaisten ympäristörikosten tilastoitu määrä on varsin vähäinen. Viron rikoslakitilastotietojen mukaan viime vuosina maassa tilastoidaan noin 30 varsinaista ympäristörikosta vuosittain. Hallinnollisesti käsiteltyjä ympäristörikkomuksia Virossa on vuonna 2016 tilastoitu kaikkiaan 2147 tapausta (mukana on mm. kalastus- ja metsästyksrikkomukset). Virossa voidaan kuitenkin todeta tapahtuneen ympäristörikosten torjunnassa ja tutkimisessa merkittävää kehitystä vuoden 2011 viranomais- ja lainsäädäntöuudistuksessa. Viron ympäristötarkastusvirasto on 1.9.2011 lähtien toiminut keskitetynä vastuuviranomaisena ympäristörikkomusten osalta. Lisäksi virasto on saanut myös täydet esitutkintavaltuudet ja viraston palvelukseen on palkattu rikostutkijoita. (Ympäristörikoskatsaus 2019.)

2.2 Suomen ympäristörikostorjunnan strategia

Ympäristörikollisuuden torjunta kuuluu usean ministeriön toimialaan, kuten esimerkiksi ympäristöministeriön, oikeusministeriön ja sisäministeriön toimialaan. Viranomaisyh-

teistyön piirissä ovat ympäristölainsäädännön valvonnasta vastaavat viranomaiset eli elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, kunnan ympäristönsuojelu- ja rakennusvalvontaviranomaiset, ympäristörikosten esitutkinnasta vastaavat esitutkintaviranomaiset sekä syyteharkinnasta ja syyttämisestä vastaava syyttäjälaitos. (Ympäristörikostorjunnan strategia ja toimenpideohjelma 2015.)

Kuva 1 Ympäristörikostorjunnan strategia ja sitä ohjaavat tahot

Ympäristöministeriön vuonna 2015 tekemä strategia on asettanut tavoitteita, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2020 mennessä. Strategian toimepiteiden toteuttamisesta ja käytännöstä huolehtii ns. toimeenpanotyöryhmä, joka edustaa kaikkia keskeisiä toimijatahoja. Toimeenpanotyöryhmä on ympäristöministeriön asettama. Kuvassa 1 on

esitetty ympäristörikostorjunnan strategia ja sitä ohjaavat tahot. Strategiset tavoitteet ovat:

1. Kehitetään valtakunnalliselle ja alueelliselle tasolle toimialarajat ylittävä ympäristörikostorjunnan viraomaisyhteistyö
2. Voimistetaan ja sovitetaan yhteen ministeriöiden tulosohejausta ympäristörikosasioissa
3. Suunnitellaan yhteinen ympäristörikoskoulutus ja luodaan koulutuksen järjestämiseen koordinoitu yhteistyö
4. Jalostetaan olemassa olevaa tilasto- ja seurantatietoa ja hyödynnetään sitä ympäristörikosten torjuntatyössä
5. Arvioidaan riittävän väliajoin, että kansallinen lainsäädäntö tukee ympäristörikosten havaitsemista ja selvittämistä
6. Vaikutetaan ennaltaehkäisevästi ympäristörikosten vähentämiseksi valistuksen ja muiden toimien kautta
7. Organisoitetaan kansainvälisen ympäristörikollisuuden kehityksen seuranta ja arvioidaan viranomaisten roolia ympäristörikostorjunnan ja toimeenpano-ohjelman kokonaisuudessa. (Ympäristörikostorjunnan strategia ja toimenpideohjelma 2015.)

2.2.1 Toimenpideohjelma vuosille 2019-2020

Toimeenpanotyöryhmä on tehnyt kahden vuoden välein toimenpideohjelmia. Toimenpideohjelmaan on kirjattu ne konkreettiset ja ajankohtaiset toimenpiteet, joilla pyritään täyttämään strategiset linjaukset ja tavoitteet vuoteen 2020 mennessä. Uusin toimenpideohjelma on tehty vuosille 2019-2020. Toimenpiteiden etenemistä on havainnollistettu liikennevaloin (punainen, keltainen ja vihreä) niin, että vihreä valo tarkoittaa toimenpiteen toteutumista, keltainen toimenpiteen olevan käynnissä ja punainen, että toimenpidettä ei ole vielä aloitettu. Kuvassa 2 on esitetty toimenpideohjelman liikennevalot. Toimenpideohjelmassa on esitetty myös toimenpiteitä, jotka ovat jatkuvassa kehityksessä. Näitä toimenpiteitä ei ole havainnollistettu liikennevaloilla. Jokaiseen tavoitteeseen on merkitty myös kenen vastuulla kehittäminen on, esimerkiksi ympäristöministeriö tai valvontaviranomaiset (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Kuva 2 Toimenpideohjelman tavoitteita seurataan liikennevaloin (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020).

Vuoden 2019-2020 toimenpideohjelmassa on yhteensä 13 tavoitetta, jotka on asetettu ympäristöministeriön strategisten linjausten mukaisesti. Ensimmäisenä tavoitteena on kehittää ympäristörikostorjuntaa valtakunnan tason ja alueellisen yhteistyön ryhmissä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että toimenpideohjelma päivitetään tietyin määräajoin valtakunnan tason viranomaisyhteistyön ryhmässä. Yhteistyöryhmä myös seuraa, tukee ja koordinoi alueellisia verkostomaisesti toimivia viranomaisyhteistyöryhmiä. Vuosien 2019-2020 aikana on tarkoitus kehittää mahdollisuuksia alueellisten ryhmien väliseen vuorovaikutukseen toimintamalleista ja parhaista käytänteistä. Lisäksi alue-ryhmiä kannustetaan välittämään tietoa käytännön haasteista valtakunnantason viranomaisyryhmille pohdittavaksi. Ensimmäinen tavoite on jatkuvaa kehitystä, joten sen kehityksen vaihetta ei ole kuvattu liikennevaloin. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Toisena tavoitteena on selkeyttää valtion ja kuntien valvontaviranomaisten työnjakoon liittyviä kysymyksiä. Tarkoituksena on huomioida myös pelastusviranomaisen rooli ja tehtävät. Tätä toimenpideohjelman kohtaa ei ole vielä aloitettu kehittämään. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Kolmantena tavoitteena on ympäristörikosasiat sisäministeriön, ympäristöministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön ohjauksessa. Tarkoituksena on, että ministeriöt varmistavat omalla ohjauksellaan, että niiden alainen hallinto ottaa ympäristörikostorjunnan strategisten linjausten tavoitteet käytännön toimintaan mukaan. Ohjauksella sisäministeriö asettaa ympäristörikoksia koskevat tavoitteet Poliisihallitukselle ja Rajavartiolaitokselle, ympäristöministeriö elinkeino-, liikenne-

ja ympäristökeskusten vastualueille, oikeusministeriö syyttäjälaitokselle ja valtiovarainministeriö Tullille. Myös tämä tavoite on jatkuvaa kehitystä, joten sen kehityksen vaihetta ei ole kuvattu liikennevaloin. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Neljännessä tavoitteessa on tarkoitus seurata aluehallinto- ja muiden ajankohtaisten uudistusten etenemistä. Lisäksi varmistetaan, että nykyisentasoinen ympäristörikosten torjunta ja tutkinta säilyvät ja tehostuvat. Valtakunnan tason yhteistyöryhmän tulee seurata hallinnon muutoksia kuten esimerkiksi maakuntauudistusta ja samalla varmistaa, että ympäristörikostorjunnan ja viranomaisyhteistyön taso ei vaarannu. Mikäli ryhmän tietoon tulee ympäristörikostorjuntaa heikentäviä seikkoja, tulee ryhmän valmistella toimia, joilla haitallista kehitystä voidaan torjua. Toimenpideohjelman mukaan tämä toimenpide on kehitteillä (käynnissä). (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Viidentenä tavoitteena on seurata ympäristövalvonnan ohjeen ja ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaoppaan toimivuutta soveltamiskäytännön yhtenäistämässä. Ympäristövalvonnan ohje on annettu vuonna 2016 ja se ohjeistaa ympäristövalvontaa kokonaisuutena. Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas on julkaistu vuonna 2015 ja se puolestaan ohjeistaa erityisesti valtion ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaisia rikosoikeudellisten valvontakeinojen ja niissä käytettävien menettelyjen osalta. Näiden teoksien on tarkoitus yhtenäistää laillisuusvalvontaa suorittavien viranomaisten toimia koko maan tasolla. Kansallisten toimien lisäksi ympäristövalvontaa pyritään tehostamaan myös kansainvälisen yhteistyön kannustamana ja osallistumalla Euroopan tasolla tehtävään yhteistyöhön. Toimenpideohjelman mukaan tämä tavoitteen suorittaminen on edelleen kesken. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Kuudentena tavoitteena on parantaa viranomaisyhteistyöhön osallistuvien henkilöiden osaamista ja ammatillista kehittymistä sekä olemassa olevaa ympäristörikosaiheista koulutusta, koulutuksen säännöllisyyden, koordinoinnin ja yhteistyön kautta. Poliisiammattikorkeakoulu (Polamk) otti vuosien 2015-2016 toimenpideohjelmassa tehtäväkseen järjestää yhteisen ympäristörikoskoulutuksen. Koulutus toteutettiin vuosina 2017-2018. Koulutuksessa käytiin läpi keskeisimmät ympäristörikostyyppit ja niihin liittyvää sääntelyä. Poliisiammattikorkeakoulun on tarkoitus jatkaa edellisellä kaudella (2017-2018) aloitettua koulutusta. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Lisäksi vuosina 2019-2020 on tarkoitus järjestää kohdennettua ympäristörikosaiheista koulutusta yleisten tuomioistuinten tuomareille sekä muille keskeisille viranomaisille. Toimenpideohjelman mukaan kuudennen kohdan tavoitteet ovat käynnissä. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Seitsemäs tavoite on varmistaa, että tarpeelliselle tiedonvaihdolle viranomaisten välillä ei ole esteitä. Lisäksi halutaan hyödyntää erilaisia tietokantoja ympäristörikostorjunnan varmistamiseksi. Kyseisen tavoitteen hyväksi on jo tehty paljon työtä ja on muun muassa selvitetty tietolähteitä, joilla on merkitystä ympäristörikosten torjunnan ja ympäristörikosten torjunnan selvittämisjärjestelmän kehittämiseksi. Tällaisia lähteitä ovat muun muassa esitutkintaviranomaisten ja verottajan tietokannat, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lupa- ja valvontatietojärjestelmä sekä kuntien tietokannat. Tietokantoihin pääsyn lisäksi on kiinnitettävä huomiota myös tietojen tulkintaan. Lisäksi todetaan, että digitalisointi koko valtionhallinnon taholla vie kohti asetettua tavoitetta. Myös viranomaisyhteistyön alueryhmien tulee pyrkiä seuraamaan käräjäoikeuksien ympäristörikoskäytäntöä, jotta pystytään muodostamaan paikallinen tilannekuva. Myös seitsemännen kohdan tilanne toimenpideohjelman mukaan on käynnissä. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Kahdeksantena tavoitteena on selvittää ympäristörikoksilla saatujen taloudellisten hyötyjen määrää sekä voisiko ympäristörikostorjunnalla yhteiskunnalta säästyneitä varoja palauttaa torjuntatyöhön. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kartoitetaan sitä, kuinka paljon taloudellista hyötyä keskimäärin on saavutettu, ja tämän pohjalta pyritään muodostamaan kokonaiskuva yhteiskunnalle aiheutuneista taloudellisista menetyksistä. Vuonna 2019 on tarkoitus käynnistää valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan kautta rahoitettava hanke, jossa selvitetään ympäristörikoksilla saatujen hyötyjen tilannekuva. Selvityksessä tulee myös huomioida käynnissä oleva oikeusministeriön hanke, jossa selvitetään yleisesti rikoksella saadun hyödyn jäljittämistä, turvaamista ja poistamisen tehostamista. Tavoiteohjelman mukaan kohdan kahdeksan toimenpide on käynnissä. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Yhdeksäntenä tavoitteena on selvittää valvontaviranomaisen asianomistaja-asema eri ympäristörikoksissa. Ympäristönsuojelulain (527/2014) 182 § 2 momentin mukaan valtion valvontaviranomainen eli elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on rikosasioissa asianomistajana, mikäli teolla on loukattu yleistä etua. Tämän kaltaista säännöstä ei ole esimerkiksi luonnonsuojelulaissa, mikä tarkoittaa sitä, että esitutkinnassa ja rikosoi-

keudenkäynnissä ei ole asianomistajaa yleisen edun valvomiseksi. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Tavoitteena on selvittää vuoden 2019 aikana onko asiasta mahdollista tehdä esiselvitystä. Tämän jälkeen arvioidaan lainsäädäntömuutoksien tarve, jotta varmistetaan, että kaikissa ympäristörikostyypeissä valvontaviranomaisella on asianomistaja-asema silloin kun rikoksella on loukattu yleistä etua. Toimenpideohjelman mukaan kyseistä tavoitetta ei ole vielä aloitettu. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Kymmenes tavoite on selvittää hallinnollisten seuraamusten tarvetta. Ympäristörikos-
torjunnan yhtenä ongelmana on pidetty sitä, että pienistä rikkomuksista on vaikea saada vastuulliset tehokkaasti teoistaan vastuuseen siten, että vähäisistäkin teoista aiheutuisi seuraamus. Tarkoituksena on myös selvittää aluetason viranomaisyhteistyöryhmissä, käytettiinkö rangaistusmääräysmenettelyä alueellisesti yhtenäisesti. Lisäksi selvitetään, onko tarpeen ulottaa mahdolliset hallinnolliset seuraamusmaksut myös oikeushenkilöiden piirissä tehtyjen rikkomusten seuraamusvalikoimaan. Toimenpideohjelman mukaan kohdan kymmenen toimenpide on käynnissä. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Tavoiteohjelman yhdennessätoista tavoitteessa on tarkoitus lisätä tietoisuutta ympäristölainsäädännön velvoitteista sekä korostaa ympäristörikosilmoitusten tärkeyttä. Pyritään välittämään erilaisten kanavien avulla yleiseen tietoisuuteen tietoa mahdollisuuksista ennaltaehkäistä ympäristörikoksia ja menettelyistä, joilla tapahtuneista rikoksista voidaan tehdä ilmoitus. Lisäksi pyritään vaikuttamaan asenteisiin niin, ettei vähäisäkään ympäristörikkomuksia koeta hyväksyttäviksi. Yritystoiminnassa tapahtuvat ympäristörikokset ovat usein myös taloudellisia rikoksia, jolloin haasteet ovat saman tyyppisiä kuin talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjunnassa. Toimenpideohjelman mukaan yhdennessätoista kohdan toimenpide on käynnissä. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Kahdententoista tavoitteena on selvittää, onko tarpeen laajentaa kansainvälisen ympäristörikollisuuden kehityksen seuranta. Kansainvälistä ympäristörikollisuutta on seurattu tähän asti lähinnä INTERPOL:n työryhmien kautta ja seuranta on tehnyt keskusrikospoliisi. Tavoitteena on jatkaa seuranta ainakin kyseisissä työryhmissä. Lisäksi varmistetaan tiedonkulku kansainvälisestä työryhmästä valtakunnan tason työryhmälle.

Toimenpideohjelman mukaan toimenpide on käynnissä. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

Kolmantenatoista ja viimeisenä tavoitteena on arvioida ympäristörikostorjunnan strategian ja toimenpideohjelman myötä kasvaneen viranomaisyhteistyön vaikutukset olemassa oleviin viranomaisyryhmiin. Tarkastelu tehdään kerran vuodessa ja niissä tarkastellaan viranomaisyhteistyössä esiin nousseita aiheita. (Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020.)

2.3 Länsi-Uudenmaan ympäristörikostorjunnan ohjausryhmä

Länsi-Uudellamaalla viranomaisten välisiä yhteistyöpalavereita ympäristörikosten torjumiseksi on pidetty jo usean vuoden ajan, vuodesta 2013 alkaen. Ympäristöministeriön strategisten linjausten myötä päätettiin perustaa ohjausryhmä, joka koordinoi yhteistyöpalavereita. (S. Komulainen, henkilökohtainen tiedonanto 13.11.2019.)

Länsi-Uudellamaalla on pidetty ensimmäinen poliisin, syyttäjän ja ympäristönsuojeluviranomaisen edustajien muodostama ohjausryhmän palaveri syyskuussa 2016. Yhteistyö aloitettiin muodostamalla nk. ohjausryhmä, jossa ovat alueen kuntien edustajat, poliisin, syyttäjän sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen edustajat läsnä. Ohjausryhmän jäsenet organisoivat ja suunnittelevat yhteistyöpalavereita. Ohjausryhmän tehtävänä on myös päättää tulevien yhteistyöpalaverien sisältöä ja ohjelmaa sekä laajemmalla kokoonpanolla pidettävän kokouksen ajankohtaa. Ohjausryhmässä on myös tarkoitus tuoda esille mahdolliset kehittämisideat sekä ongelmakohtat. Lisäksi ohjausryhmä järjestää koulutusta verkostoyhteistyön kehittämiseksi. Ohjausryhmä koontuu kaksi kertaa vuodessa, aina ennen varsinaista ympäristörikostorjunnan yhteistyöpalaveria. (S. Komulainen, henkilökohtainen tiedonanto 13.11.2019.)

2.4 Länsi-Uudenmaan poliisin, syyttäjän ja ympäristönsuojeluviranomaisten edustajien yhteistyöpalaverit

Poliisin, syyttäjän ja ympäristönsuojeluviranomaisten edustajien yhteistyöpalaveri on tavallisesti pidetty kaksi kertaa vuodessa. Kokouspaikka on vaihdellut ja joku yhteistyössä mukana olevista viranomaistahoista on toiminut palaverin isäntänä. Palaverit

ovat pitäneet sisällään ajankohtaisia asioita sekä työssä esille tulleiden haasteiden ratkaisemista ja toimintatapojen jakamista. Palavereissa on yleensä erilaisia esityksiä viranomaisten toimintatavoista, kuten esimerkiksi näytteenotosta, hyvästä tutkintapyyntöstä ja hyvästä dokumentoinnista. Lisäksi palavereissa käydään ajankohtaiset asiat läpi, kuten mm. ympäristöasioissa vireillä olevat tutkintapyyntöt ja rikosilmoitukset kunnittain läpi. Syyttäjä pitää myös palavereissa tietoiskun, jossa käydään syyttäjän puolelta keskeisiä asioita läpi. Syyttäjä myös antaa neuvoja mm. oikeudenkäynteihin, tutkintapyyntöjen- ja muistioiden tekemiseen, jotta ne olisivat syyttäjän kannalta tehty mahdollisimman tarkasti ja niissä olisi keskeiset asiat kerrottuna.

2.5 Kunnan sisäiset viranomaisyhteistyöpalaverit

Viranomaisyhteistyöpalavereita pidetään myös kunnan sisäisesti ja niiden tarkoituksena on lisätä ja parantaa kunnan sisäistä yhteistyötä. Palavereihin on yleensä osallistunut paikallispoliisi, syyttäjä, ympäristönsuojelu, ympäristöterveys, rakennusvalvonta sekä mahdollisesti myös kaupungin lakimies.

Myös kunnan sisäisiä palavereita on pyritty pitämään 1-2 kertaa vuodessa ja kokoonkutsuja ja samalla palaverimuistion kirjoittaja vaihtelee yksiköittäin. Palavereissa keskustellaan esille tulleista haasteista sekä mahdollisista parannusehdotuksista, joilla pystytään tehostamaan ja parantamaan kunnan sisäisiä valvontaprosesseja.

3 LAINSÄÄDÄNTÖÄ JA MÄÄRITELMIÄ

Kappaleessa käsitellään roskaantuneiden kiinteistöjen valvontatoimenpiteiden hoitamisen keskeiset lainsäädännön pykälät ja joitakin tämän työn kannalta keskeisiä määritelmiä.

3.1 Hallintolaki (434/2003)

Hallintolain (434/2003) tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa. Lain tarkoituksena on myös edistää hallinnon palvelujen laatua ja tuloksellisuutta. (Hallintolaki 434/2003.) Alle on kerätty tämän työn kannalta hallintolain keskeisimmät pykälät.

6 § Hallinnon oikeusperiaatteet

Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

7 § Palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus

Asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Viranomaisen velvollisuudesta tiedottaa toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 20 §:n 2 momentissa.

8 § Neuvonta

Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta.

Jos asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, sen on pyrittävä opastamaan asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen.

10 § Viranomaisten yhteistyö

Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä.

Viranomaisten välisestä virka-avusta säädetään erikseen.

23 § Käsittelyn viivytyksettömyys

Asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

Viranomaisen on esitettävä asianosaiselle tämän pyynnöstä arvio päätöksen antamisaikakohdasta sekä vastattava käsittelyn etenemistä koskeviin tiedusteluihin.

3.2 Jätelaki (646/2011)

Jätelain (646/2011) tarkoituksena on ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle sekä vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä, varmistaa toimiva jätehuolto ja ehkäistä roskaantumista. (Jätelaki 646/2011).

Roskaamisesta, roskaamiskiellosta ja roskaajan vastuusta säädetään jätelain (646/2011) 8 luvussa (Roskaaminen). Alle on kerätty tämän työn kannalta tärkeimmät kohdat jätelaista.

5 § Jätteen määritelmä

Tässä laissa jätteellä tarkoitetaan ainetta tai esinettä, jonka sen haltija on poistanut tai aikoo poistaa käytöstä taikka on velvollinen poistamaan käytöstä.

Aine tai esine ei ole jäte vaan sivutuote, jos se syntyy sellaisessa tuotantoprosessissa, jonka ensisijaisena tarkoituksena ei ole tämän aineen tai esineen valmistaminen, ja:

- 1) aineen tai esineen jatkokäytöstä on varmuus;*
- 2) ainetta tai esinettä voidaan käyttää suoraan sellaisenaan tai sen jälkeen, kun sitä on muunnettu enintään tavanomaisen teollisen käytännön mukaisesti*
- 3) aine tai esine syntyy tuotantoprosessin olennaisena osana; sekä*
- 4) aine tai esine täyttää sen suunniteltuun käyttöön liittyvät tuotetta sekä ympäristön- ja terveydensuojelua koskevat vaatimukset eikä sen käyttö kokonaisuutena arvioiden aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.*

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetuista sivutuotteeksi luokittelun edellytyksistä sivutuotteittain eriteltyinä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätelajeittain siitä, milloin aine tai esine ei ole enää jätettä, jos:

- 1) se on läpikäynyt hyödyntämistoimen;*
- 2) sillä on käyttötarkoitus, johon sitä käytetään yleisesti;*
- 3) sillä on markkinat tai kysyntää;*
- 4) se täyttää käyttötarkoituksensa mukaiset tekniset vaatimukset ja on vastaaviin tuotteisiin sovellettavien säännösten mukainen; ja*
- 5) sen käyttö ei kokonaisuutena arvioiden aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.*

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä myös 4 momentissa tarkoitettussa aineessa tai esineessä sallituista haitta-aineiden pitoisuuksista ja liukoisuuksista, aineen tai esineen käyttöä koskevista teknisistä vaatimuksista sekä muista vastaavista seikoista.

72 § Roskaamiskielto

Ympäristöön ei saa jättää jätettä, hylätä konetta, laitetta, ajoneuvoa, alusta tai muuta esinettä eikä päästää ainetta siten, että siitä voi aiheutua epäsiisteyttä, maiseman ruumentumista, viihtyisyyden vähentymistä, ihmisen tai eläimen loukkaantumisen vaaraa tai muuta niihin rinnastettavaa vaaraa tai haittaa (roskaamiskielto).

73 § Roskaajan siivoamisvelvollisuus

Roskaajan on poistettava roskaava esine tai aine ympäristöstä ja muutoinkin siivottava roskaantunut alue.

74 § Toissijainen siivoamisvelvollisuus

Jos roskaajaa ei saada selville tai tavoiteta taikka jos roskaaja ei huolehdi siivoamisvelvollisuudestaan, siivoamisvelvollinen on:

- 1) maantien, yksityisen tien, radan tai sataman pitäjä alueella, joka on roskaantunut tien, radan tai sataman käytöstä;*
- 2) virkistykseen yleisesti käytettäväksi tarkoitetun alueen haltija tai ulkoilu- tai moottorikelkkareitin pitäjä alueella, joka on roskaantunut alueen tai reitin käytöstä;*
- 3) yleisötilaisuuden järjestäjä tilaisuuteen varatulla ja sen välittömässä läheisyydessä olevalla alueella, joka on roskaantunut tilaisuuden johdosta, tai alueen haltija, jos tilaisuus järjestetään hänen suostumuksellaan eikä tilaisuuden järjestäjä huolehdi siivoamisvelvollisuudestaan;*
- 4) muun kuin 1—3 kohdassa tarkoitetun alueen haltija voimassa olevan asemakaavan alueella;*

5) muun kuin 1—4 kohdassa tarkoitetun alueen haltija, jos alueen haltija tiesi tai tämän olisi pitänyt tietää roskaavasta toiminnasta tai tapahtumasta eikä siivoaminen ole haltijalle muutoin kohtuutonta.

Jos 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun alueen haltija laiminlyö siivoamisvelvollisuutensa tai haltijalla ei ole siivoamisvelvollisuutta mainitun kohdan nojalla, siivoamisvelvollinen on kunta.

75 § Siivoamisesta määrääminen

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi määrätä siivoamisvelvollisen täyttämään velvollisuutensa.

Jos kunta laiminlyö 74 §:n 2 momentissa tarkoitetun siivoamisvelvollisuutensa, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi antaa kunnalle siivoamisesta määräyksen.

Määräyksen antamisesta ja siihen liitettävästä velvoitteen laiminlyönnin varalle asetettavasta tehosteesta säädetään 13 luvussa.

76 § Jätteen keräys roskaantumisen ehkäisemiseksi

Maantien, yksityisen tien, radan tai sataman pitäjän, virkistykseen yleisesti käytettäväksi tarkoitetun alueen haltijan, ulkoilu- tai moottorikelkkareitin pitäjän taikka yleisötilaisuuden järjestäjän on järjestettävä roskaantumisen ehkäisemiseksi alueella riittävä jätteen keräys ja muut jätehuollon palvelut.

77 § Muut roskaantumista koskevat säädökset

Tontinomistajan ja kunnan velvollisuudesta pitää katu ja eräät yleiset alueet puhtaana säädetään kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetussa laissa (669/1978). Rakennetun ympäristön hoitoon sovelletaan lisäksi, mitä siitä säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999). Aluksen tavanomaisesta toiminnasta aiheutuvaan roskaantumiseen sovelletaan lisäksi, mitä aluksista aiheutuvien päästöjen

ehkäisemisestä säädetään merenkulun ympäristönsuojelulaissa. Ajoneuvojen siirtämisestä säädetään lisäksi ajoneuvojen siirtämisestä annetussa laissa (828/2008). Pilaantuneen maaperän puhdistamisesta säädetään ympäristönsuojelulaissa.

3.3 Ympäristönsuojelulaki (527/2014)

Ympäristönsuojelulain (527/2014) tarkoituksena on muun muassa ehkäistä ympäristön pilaantumista ja sen vaaraa, ehkäistä ja vähentää päästöjä sekä poistaa pilaantumisen aiheuttamia haittoja ja torjua ympäristövahinkoja. (Ympäristönsuojelulaki 527/2014). Tähän kappaleeseen on kuvattu tämän työn kannalta keskeisimmät ympäristönsuojelulain pykälät.

5 § 2 mom. ympäristön pilaantumisen määritelmä

Ympäristön pilaantumisella tarkoitetaan sellaista päästöä, jonka seurauksena aiheutuu joko yksin tai yhdessä muiden päästöjen kanssa:

- a) terveyshaittaa;*
- b) haittaa luonnolle ja sen toiminnoille;*
- c) luonnonvarojen käyttämisen estymistä tai melkoista vaikeutumista;*
- d) ympäristön yleisen viihtyisyyden tai erityisten kulttuuriarvojen vähentymistä;*
- e) ympäristön yleiseen virkistyskäyttöön soveltuvuuden vähentymistä;*
- f) vahinkoa tai haittaa omaisuudelle taikka sen käytölle; tai*
- g) muu näihin rinnastettava yleisen tai yksityisen edun loukkaus*

16 § Maaperän pilaamiskielto

Maahan ei saa jättää tai päästää jätettä tai muuta ainetta taikka eliöitä tai pieneliöitä siten, että seurauksena on sellainen maaperän laadun huononeminen, josta voi aiheutua vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle, viihtyisyyden melkoista vähentymistä tai muu niihin verrattava yleisen tai yksityisen edun loukkaus (maaperän pilaamiskielto).

17 § Pohjaveden pilaamiskielto

Ainetta, energiaa tai pieneliöitä ei saa panna, päästää tai johtaa sellaiseen paikkaan tai käsitellä siten, että:

1) tärkeällä tai muulla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella pohjaveden laadun muutos voi aiheuttaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle taikka pohjaveden laatu voi muutoin olennaisesti huonontua;

2) toisen kiinteistöllä olevan pohjaveden laadun muutos voi aiheuttaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle taikka tehdä pohjaveden kelpaamattomaksi tarkoitukseen, johon sitä voitaisiin käyttää; tai

3) toimenpide vaikuttamalla pohjaveden laatuun muutoin saattaa loukata yleistä tai toisen yksityistä etua (pohjaveden pilaamiskielto).

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä sellaisista 1 momentissa tarkoitetuista aineista, jotka ovat ympäristölle ja terveydelle vaarallisia ja joiden päästäminen suoraan tai epäsuorasti pohjaveteen on kielletty.

3.4 Määritelmiä

3.4.1 Kaatopaikka

Valtioneuvoston asetuksen kaatopaikoista (331/2013) mukaan kaatopaikka on jätteiden loppusijoituspaikka, jonne jäte sijoitetaan joko maan päälle tai maahan. Lisäksi mukaan luetaan tuotantopaikan yhteydessä olevat paikat, jonne jätteen tuottaja sijoittaa oman jätteensä, kaivokset tai muut syvällä kallioperässä olevat paikat, jonne sijoitetaan jätettä (maanalainen sijoituspaikka) ja vähintään vuoden käytössä olevat paikat, jossa jätettä varastoidaan väliaikaisesti. (Valtioneuvoston asetus kaatopaikoista 331/2013.)

Kaatopaikkana ei kuitenkaan pidetä paikkaa, jossa jätettä puretaan sekä lajitellaan, yhdistetään tai valmistetaan muulla tavoin siirrettäväksi muualle esikäsiteltäväksi, loppukäsiteltäväksi tai hyödynnettäväksi. Kaatopaikkana ei myöskään pidetä alle kolmen vuoden pituisia jätteen varastointia ennen sen hyödyntämistä tai esikäsitelyä

eikä alle yhden vuoden pituista jätteen varastointia ennen sen loppukäsittelyä. (Valtioneuvoston asetus kaatopaikoista 331/2013.)

3.4.2 Laiton kaatopaikka

Laiton kaatopaikka on paikka, joka täyttää kaatopaikan määritelmän kriteerit, mutta sille ei ole haettu asianmukaisia lupia viranomaisilta.

3.4.3 Maa-aines

Maa-aineksella tarkoitetaan kallio- tai maaperän ainesta, joka on kaivettu (= irrotettu) rakentamisen tai muun vastaavan toiminnan yhteydessä. Maa-aines voi olla orgaanista tai epäorgaanista tai niiden seosta. Maa-aineksella ei tarkoiteta rakennus- tai purkutöinnässä syntyviä muita mineraalisia aineksia, kuten betonia ja tiiltä. (Kaivetut maa-ainekset- Jäteluonne ja käsittely 2015.)

3.4.4 Maankaatopaikka

Maankaatopaikka on maa-ainesjätteelle tarkoitettu loppusijoitusalue, johon jätettä sijoitetaan pysyvästi ilman hyödyntämistarkoitusta. Maankaatopaikka edellyttää ympäristölupaa (YSL 27.1 §). Myös maa-aineksen läjittäminen ilman suunnitelmallista hyödyntämistä rinnastetaan maankaatopaikkaan. (Kaivetut maa-ainekset- Jäteluonne ja käsittely 2015.)

3.4.5 Laiton maankaatopaikka

Laiton maankaatopaikka on paikka, joka täyttää maankaatopaikan määritelmän kriteerit, mutta sille ei ole haettu asianmukaisia lupia viranomaisilta.

3.4.6 Roskaantunut kiinteistö

Jätelain (646/2011) 72 §:n mukaan ympäristöön ei saa jättää jätettä, hylätä konetta, laitetta, ajoneuvoa, alusta tai esinettä eikä päästää ainetta siten, että siitä voi aiheutua

epäsiisteyttä, maiseman rumentumista, viihtyisyyden vähentymistä, ihmisen tai eläimen loukkaantumisen vaaraa tai muuta niihin rinnastettavaa vaaraa tai haittaa. Kyseessä on ns. roskaamiskielto. (Jätelaki 646/2011.)

Roskaaminen ei kuitenkaan edellytä sitä, että kyse olisi jätteistä tai arvottomista esineistä. Roskaantumisessa kuitenkin esiintyy tietyssä määrin esineen jättämistä niin, ettei siitä ole asianmukaisesti huolehdittu. Jotta kyseessä olisi roskaantuminen, tulee edellä todetun seurauksen olla kuitenkin todennäköinen. (Kuntaliitto 2017.)

Joissakin tapauksissa jätelain roskaamissäännösten sijasta sovelletaan maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) rakennuksen ympäristön kunnossapitoa ja ulkovarastointia koskevia säädöksiä. (Kuntaliitto 2017). Maankäyttö- ja rakennuslain 166 §:n mukaan rakennus ympäristöineen on pidettävä sellaisessa kunnossa, että se jatkuvasti täyttää terveellisyyden, turvallisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset eikä aiheuta ympäristöhaittaa tai rumenna ympäristöä. Maankäyttö- ja rakennuslain 169 §:ssä säädetään ulkovarastoinnista. Sen mukaan varastointi ulkona on järjestettävä niin, ettei se turmele tieltä tai muulta yleiseltä kulkuväylältä tai alueelta näkyvää maisemaa taikka häiritse ympäröivää asutusta. Asemakaava-alueella ei aluetta saa käyttää häiriötä aiheuttavaan tai ympäristöä rumentavaan varastointiin taikka pitkäaikaiseen tai laajaan tavaroiden ulkosäilytykseen, jollei asemakaavasta muuta johdu. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999.)

4 HALLINTOPAKKOMENETTELY

Hallintopakkokeinojen avulla ja niitä käyttämällä on tarkoitus saada säännöstä tai velvoitetta rikkova toimimaan lainmukaisesti. Hallintopakkokeinojen käyttäminen edellyttää aina säännöstä, joka määrittelee viranomaisen toimivallan laajuuden ja perusteet. Tällaisia säännöksiä on erilaisissa erityislaeissa, kuten esimerkiksi jätelain (646/2011) 126 ja 129 §:t. Varsinaisesta hallintopakkomenettelystä säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990), johon useimmissa erityislaeissa viitataan. Uhkasakkolaki on hallintopakkomenettelyn yleislaki ja sitä noudatetaan kaikissa hallintopakkomenettelyissä hallinnonalasta riippumatta. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

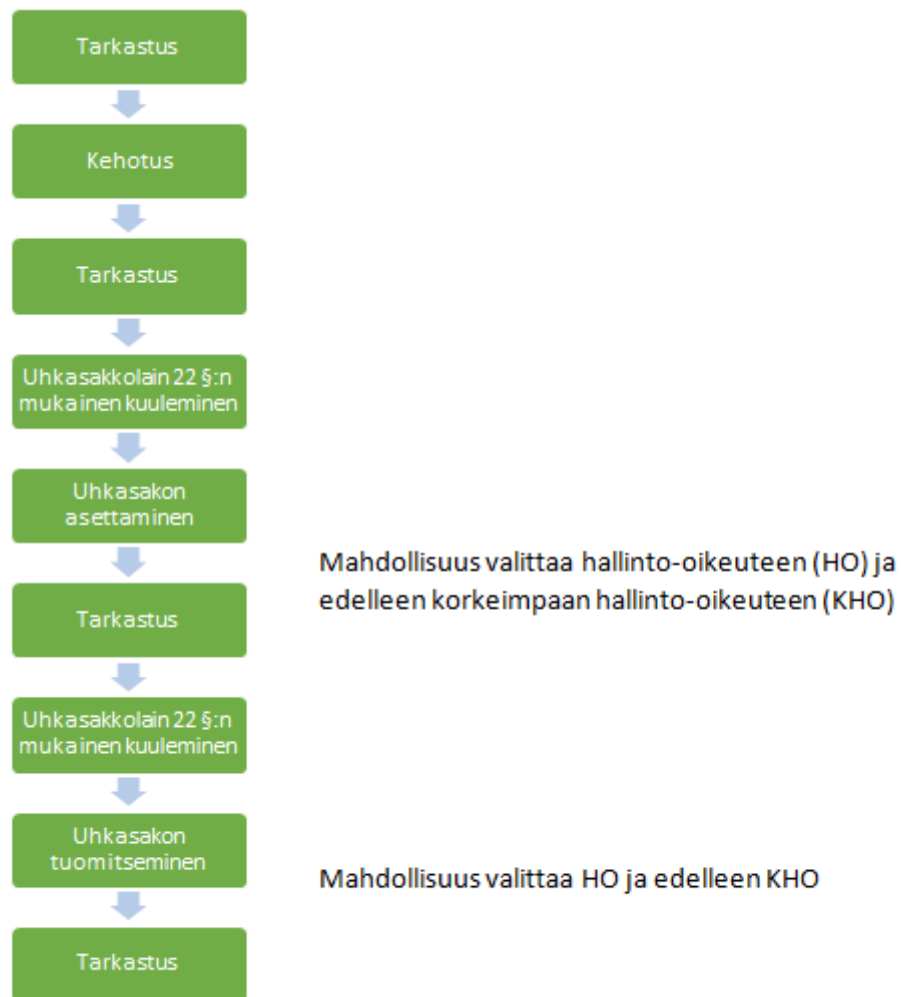
Hallintopakkokeinojen käyttäminen on kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa viranomainen antaa toiminnanharjoittajalle ns. päävelvoitteen eli kiellon tai määräyksen laittoman toiminnan lopettamiseksi tai tilanteen saattamiseksi lailliseksi. Tätä määräystä tai kieltoa tehostetaan uhalla eli määräyksen laiminlyönnistä seuraa uhkasakko, teettämis- tai keskeytysuhka. Hallintopakkokeinojen tavoitteena on tällöin saada uhan kohde itse täyttämään velvoitteensa. Toisessa vaiheessa valvontaviranomainen määrää täyttämättä jääneen päävelvoitteen täytäntöönpantavaksi eli uhkasakon maksettavaksi, toimenpiteen teetettäväksi laiminlyöjän kustannuksella tai toiminnan keskeytettäväksi. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

Mikäli toiminnanharjoittaja noudattaa asianmukaisesti valvontaviranomaisen kehotusta tilanteen korjaamiseksi, ei ole tarpeen ryhtyä hallintopakkomenettelyyn. Tilanteissa, joissa asianosainen ei noudata viranomaisen antamaa kehotusta tai asianosainen laiminlyö velvollisuutensa olennaisilta osin tai muutoin epäasiallisesti, voidaan puhua nk. niskoittelusta. Valvontaviranomainen voi käynnistää hallintopakkomenettelyn rikkomuksen seurauksen merkittävydestä riippumatta. Tämän kaltaisissa tapauksissa on syytä myös arvioida tutkintapyynnön / ilmoituksen tekemistä poliisille. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

Velvoitettavaa on aina kuultava sekä asetettavasta päävelvoitteesta että sen tehosteeksi asetettavasta uhan laadusta ennen varsinaisen hallintopakon asettamista. Asianosaisella on oikeus saada tietää jo kuulemisvaiheessa odotettavissa oleva seuraus päätökseen sisältyvän velvoitteen laiminlyönnistä. Tämä tarkoittaa sitä, että jo kuulemisvaiheessa on ilmoitettava, käytetäänkö päävelvoitteen tehosteena uhkasakkoa, teettämis- vai keskeyttämisuhkaa. Kuuleminen on tehtävä myös vastaavanlaisesti en-

nen uhan täytäntöönpanopäätöstä. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

Hallintopakkoprosessin aikana vaiheesta toiseen tulee edetä ilman aiheetonta viivytystä, kuten hallintolain (434/2003) 23 § todetaan (Hallintolaki, 434/2003). Tämän lisäksi on kiinnitettävä erityistä huomiota asianosaisten oikeusturvaan ja hallintopakkokeinojen määrämuotoisuuteen. Hallintopakkoa edeltävään ensimmäiseen kehotukseen asetetun määräajan jälkeen on tehtävä tarkastus välittömästi. Näin toimitaan myös hallintopakon asettamispäätöksessä veloitteen täyttämiseksi asetetun määräajan jälkeen ja vastavasti myös uhan täytäntöönpanopäätöksessä asetetun määräajan jälkeen. Tarkastukset on myös dokumentoitava huolellisesti. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.) Kuvassa 2 on esitetty hallintopakkokeinojen prosessikuva, jossa esitetään menetelmän hallinnollinen prosessi vaiheittain.

Kuva 3 Prosessikaavio hallintopakkomenettelystä

4.1 Hallintopakkokeinojen päävelvoite

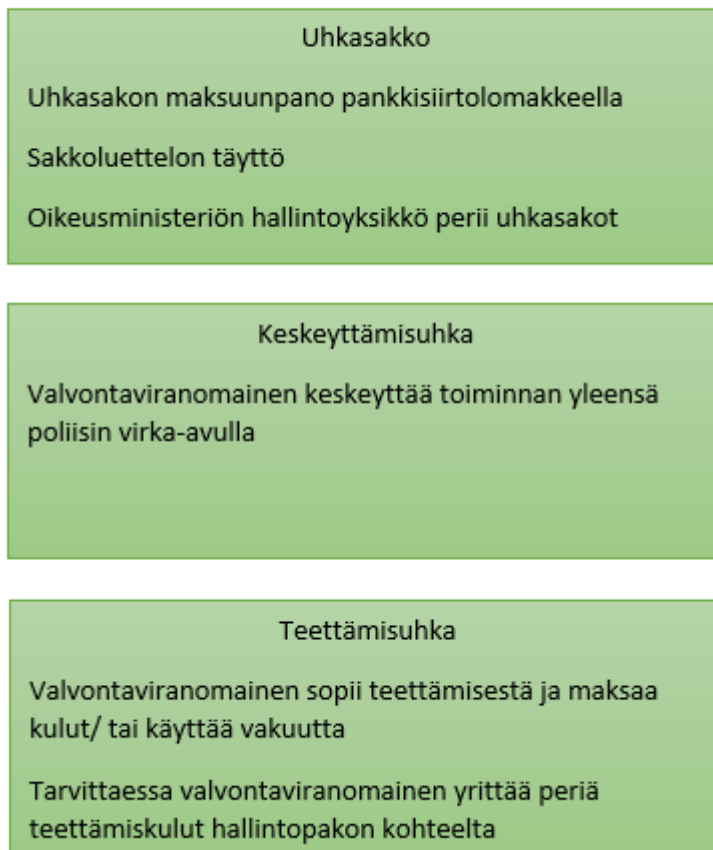
Hallintopakkoasiassa päävelvoite määräytyy aina erityislain mukaisesti. Päävelvoite on esitettävä päätöksessä selvästi ja yksilöidysti. Lisäksi päätöksestä on käytävä ilmi mihin asianosainen on velvoitettu ja määräaika (mistä lähtien ja mihin mennessä päävelvoitetta on noudatettava). Velvoitetulle on ilmoitettava havaitut epäkohdat yksityiskohtaisesti sekä korjaamiseksi asetetut vaatimukset toteuttamisen määräaikoineen. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

Hallintolain 6 § mukaan korjaamistoimen ankaruutta mietittäessä on otettava huomioon teon tai laiminlyönnin laatu ja moitittavuus (Hallintolaki, 434/2003.). Mitoitettaessa päävelvoitetta, tulee ottaa huomioon olosuhteet ja tavoitteet, joihin päävelvoitteen avulla

pyritään. Hallinnon kannalta toimien tulee olla asianmukaisia, tehokkaita ja sopivia tavoitteeseen nähden. Toimien tulee olla myös tarpeellisia ja välttämättömiä tavoitteen saavuttamiseksi. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

Kun asetetaan määräaika, on otettava huomioon velvoitteen laatu ja laajuus, veloitettun mahdollisuus noudattaa sitä ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Määräajasta ja sen kriteereistä määrätään uhkasakkolain 6 §:ssä. Määräaika voidaan määrätä joko kalenteripäiväksi tai määräajaksi tiedoksiannosta lukien. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.) Kuvassa 3 on kuvattu hallintopakkokeinojen tehosteet sekä niiden täytäntöönpanon keskeiset asiat.

Tehosteiden /uhkien täytäntöönpanon keskeiset asiat

Kuva 4 Tehosteiden/uhkien täytäntöönpanon ominaispiirteitä (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014).

4.2 Kiinteä uhkasakko ja juokseva uhkasakko

Tilanteesta riippuen viranomaisen on valittava sopivin tehoste velvoitteen täyttämiseksi, sillä samalla kertaa voidaan käyttää ainoastaan yhtä tehostetta. Yleisimmin käytetty tehoste on uhkasakko. Kiinteässä uhkasakossa toiminnanharjoittajalle/haitan aiheuttajalle asetetaan kiinteä sakko velvoitteen täyttämiseksi. Kyseessä on siis kertaluonteinen maksu, joka tuomitaan maksettavaksi, jos velvoitetta ei noudateta. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

Uhkasakko voi olla myös ns. juokseva uhkasakko, jossa sakko asetetaan vain kerran, mutta sakon määrä kasvaa ja se voidaan tuomita toistuvasti maksettavaksi, kunnes päävelvoite on täytetty. Juoksevassa uhkasakossa sakon suuruus määräytyy siis ajan kulumisen mukaan. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.) Juoksevalle uhkasakolle määrätään siis kiinteä peruserä sekä lisäerä jokaista ajanjaksoa varten (uhkasakkojakso), jonka kuluessa päävelvoitetta ei ole noudatettu. (Uhkasakkolaki 1113/1990).

4.2.1 Uhkasakon asettaminen ja sen määrä

Uhkasakon asettamisessa toiminnanharjoittajalle/haitan aiheuttajalle asetetaan päävelvoite tai –velvoitteet noudatettavaksi sakon uhalla. Jokaiselle päävelvoitteelle on asetettava oma uhkasakko ja uhkasakot voivat olla velvoitteesta riippuen eri suuruisia. Uhkasakon asettamispäätöksestä on käytävä selkeästi ilmi, mihin asianosainen on velvoitettu tai oikeutettu ja päätös on myös perusteltava hyvin. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

Yhteisen uhkasakon asettaminen eri velvoitteille on mahdollista vain silloin, kun eri velvoitteet eivät ole itsenäisiä toisiinsa nähden. Arviointi siitä, milloin joku on ja milloin ei ole itsenäinen, tulee miettiä tapauskohtaisesti. Mikäli ei ole selvää, ovatko velvoitteet itsenäisiä vai eivät, on suositeltavaa asettaa erilliset uhkasakot. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

Uhkasakko voidaan kohdistaa yksityiselle, yhteisölle, säätiölle, kunnalle tai valtiolle. Kullekin asianosaiselle on asetettava omat päävelvoitteet ja sakon suuruus on myös mitoitettava kunkin velvoitettavan maksukyvyyn mukaan. Eri asianosaiset voidaan kuitenkin velvoittaa samassa asiassa samalla päätöksellä. Päätös on kuitenkin annettava

jokaiselle asianosaiselle tiedoksi erikseen. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

Uhkasakon määrälle ei ole asetettu ylä- eikä alarajaa, vaan sakon suuruuden tulee olla mitoitettu oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Sakon tulee olla sen suuruinen, että se kannustaa päävelvoitteiden täyttämiseen. Tämä pätee sekä juoksevaan että kiinteään uhkasakkoon. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.) Sakon määrässä tulee huomioida mm. asianomaisen maksukyky sekä päävelvoitteen laatu ja laajuus. (Uhkasakkolaki 1113/1990).

4.2.2 Uhkasakon rekisteröinti

Kun viranomainen on käyttänyt hallintopakkokeinoja, tulee hänen ilmoittaa asiasta kiinnitysrekisteriviranomaisena toimivalle maanmittaustoimistolle. Ilmoituksessa tulee olla tiedot kiinteistöä koskevasta päävelvoitteesta ja sen tehostamiseksi asetetusta uhasta. Merkintä tehdään kiinnityksistä pidettävään rekisteriin. Viranomaisen tulee tehdä ilmoitus myös myöhemmin tehtävistä päätöksistä sekä siitä, jos päävelvoitetta on noudatettu (Uhkasakkolaki 1113/1990). Kun viranomainen on ilmoittanut maanmittaustoimistolle käytetyistä hallintopakkokeinoista, näkyy päävelvoite sekä tehoste kiinteistön rasiustodistuksessa. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014).

4.2.3 Uhkasakon vanhentuminen

Uhkasakkolakiin (1113/1990) on säädetty, että uhkasakko on tuomittava kahden vuoden vanhentumisaikana. Kahden vuoden määräaika lähtee liikkeelle siitä päivämäärästä, minkä viranomainen on määrännyt päävelvoitteen määräajaksi. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.) Varsinaista tuomitsemista ei tarvitse saada tehtyä kahden vuoden määräajassa, vaan asianomaisen uhkasakkolain 22 § mukainen kuuleminen tulee olla tehty määräajan umpeutumiseen mennessä (Uhkasakkolaki 13 §). (Uhkasakkolaki 1113/1990). Esimerkiksi kiinteistö on tullut päävelvoitteen mukaan siivota 31.12.2018 mennessä. Näin ollen tulee uhkasakon tuomitsemista koskeva kuuleminen olla tehtynä 31.12.2020 mennessä. Mikäli päävelvoite on asetettu siten, että sitä on noudatettava tietystä ajankohdasta alkaen tulevaisuudessa, alkaa vanhenemisaika siitä, kun velvoitetta on viimeksi rikottu. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014).

Mikäli hallintopakkopäätöksestä on valitettu, valitusviranomaisen muuttaa/pidentää aikaa. Tällöin vanhentumisaika lasketaan valitusviranomaisen asettamasta määräajasta. Määräaika ei siis lähde kulumaan ennen kuin asettamispäätöksestä tehty valitus on lainvoimaisesti ratkaistu. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

4.2.4 Uhkasakon tuomitseminen maksettavaksi

Ennen uhkasakon tuomitsemista viranomaisen on käytävä tekemässä tarkastus kiinteistöllä, jotta pystytään varmistumaan siitä, onko päävelvoitetta noudatettu vai ei. Mikäli päävelvoitetta on noudatettu tai tuomitsemismahdollisuutta ei muusta syystä ole, ei sakon tuomitsemista tarvitse tehdä. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

Asianosaiselle on varattava myös ennen uhkasakon tuomitsemista tilaisuus selityksen antamiselle. Uhkasakon tuomitsemisen tekee aina sama viranomaisen kuin asettamisenkin (Uhkasakkolaki 1113/1990). Uhkasakon tuomitsemispäätöksessä todetaan päävelvoitteen laiminlyönti ja tuomitaan uhkasakko maksettavaksi. Kiinteä uhkasakko määrätään maksettavaksi kerralla. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.) Juoksevan uhkasakon lisäeriä voidaan tuomita maksettavaksi enintään kolme kertaa peruserän suuruinen summa (Uhkasakkolaki 1113/1990). (esimerkki: peruserä 3000 euroa ($3 \times 3000 = 9000$), lisäerät 6 x 1500 euroa).

Mikäli asianosainen on pääosin täyttänyt velvoitteensa ja noudattamatta jääneen osan määrä on vähäinen, voidaan uhkasakko ns. kohtuullistaa tai siitä voidaan luopua kokonaan. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.) Uhkasakkoa ei voida tuomita maksettavaksi, jos päävelvoitteen noudattamatta jättämiseen on pätevä syy (Uhkasakkolaki 1113/1990). Myös velvoitetun maksukyvyyn merkittävä alentuminen tai se, että uhkasakko on alun perin ollut liian korkea, voivat alentaa uhkasakkoa. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014).

Kun uhkasakko on tuomittu maksettavaksi, annetaan asianosaiselle päätöksen yhteydessä tilisiirtolomake uhkasakon maksamista varten. Uhkasakon maksussa (perinnässä) sovelletaan lakia sakon täytäntöönpanosta (672/2002) sekä valtioneuvoston asetusta sakon täytäntöönpanosta (789/2002). Tämän lisäksi valvontaviranomaisen on laadittava niin sanottu sakkoluettelo uhkasakon maksettavaksi tuomitsemisesta. Kun

tuomitsemispäätös on lainvoimainen, toimitetaan sakkoluettelo ja tuomitsemispäätöksen kopio Oikeusrekisterikeskukselle. Oikeusrekisterikeskus perii uhkasakon ja rahat menevät valtiolle. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

4.2.5 Uuden uhkasakon tuomitseminen

Uutta uhkasakkoa ei saa asettaa, mikäli aikaisemman uhkasakon tuomitsemista ei ole käsitelty. (Uhkasakkolaki 1113/1990). Uhkasakon uusimista sovelletaan lähinnä kiinteää uhkasakkomenetelmää käytettäessä. Uuden uhkasakon tuomitsemisessa uhkasakon suuruus on yleensä suurempi kuin aikaisemmin asetettu sakko. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

4.3 Teettämis- ja keskeyttämisuhka

Uhkasakon käyttöä ei kuitenkaan voida käyttää joka tilanteessa, esimerkiksi silloin kun veloitettu on varaton. Tilanteissa, joissa uhkasakko ei tuota toivottua tulosta tai sakon määrä nousee kohtuuttoman korkeaksi, voidaan uhka joissakin tapauksissa vaihtaa teettämisuhkaan tai keskeyttämisuhkaan. Tällaisessa tapauksessa päävelvoite ja uhka on kuitenkin asetettava uudestaan ja asianosaiset on myös kuultava uudestaan. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

Teettämisuhkaa voidaan käyttää niissä tilanteissa, joissa joku toinen kuin haitan aiheuttaja voi toteuttaa määrätyn päävelvoitteen toiminnanharjoittajan puolesta. Teettämisuhka voi joissakin tapauksissa olla uhkasakkoa tehokkaampi ja johtaa velvoitteen nopeampaan täyttämiseen. Teettämisuhassa viranomaisella on mahdollisuus huolehtia uhan täytäntöönpanosta, mikäli asianomainen ei itse täytä päävelvoitetta (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

Keskeyttämisuhassa viranomainen voi uhata toiminnanharjoittajaa toiminnan keskeyttämisellä, mikäli hän ei noudata viranomaisen kehotusta. Myös keskeyttämisuhka on usein uhkasakkoa tehokkaampi ja nopeampi toteuttaa. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

Uhkasakkolain (1113/1990) 3 luvussa säädetään teettämis- ja keskeyttämisuhasta. Teettämisuhassa asianosainen määrätään tekemään päävelvoite niin, että tekemättä jätetty työ voidaan tehdä laiminlyöjän kustannuksella. Kun taas keskeyttämisuhassa

päävelvoite asetetaan uhalla, että työnteko tai muu toiminta voidaan keskeyttää taikka laitteen tai muun esineen käyttö estää. (UHKasakkolaki 1113/1990.)

Myös teettämisen- ja keskeyttämisen uhka on kaksivaiheinen prosessi samalla tavalla kuin uhkasakon asettaminenkin on. Jos asetettua velvoitetta ei ole täytetty annettuun määräaikaan mennessä eikä sille ole esitetty laillista syytä, määrätään teettämisen uhka täytäntöönpantavaksi uudella viranomaispäätöksellä. Teettämisen- ja keskeyttämisen uhan täytäntöönpanossa noudatetaan samaa lainsäädäntöä (UHKasakkoL 10 § 1 mom.) kuin uhkasakon täytäntöönpanossa. (UHKasakkolaki. 2019.) Poliisin on velvollinen antamaan virka-apua, mikäli täytäntöönpanon yhteydessä kohdataan vastarintaa. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014).

Valvova viranomaisena voi suorittaa työn täytäntöönpanon itse tai antaa sen jonkun viranomaisen tai yksityisen tahon tehtäväksi. Työ tehdään kuitenkin ensivaiheessa kunnan, kuntaliiton tai valtion kustannuksella. Maksaja määräytyy päätöksen tehneen viranomaisen mukaisesti (kunta tai valtio). Velvoitetulta peritään teettämiskustannukset verojen ja maksujen perimisestä ulosottoa varten säädettyssä järjestyksessä. Perintä tehdään työn teettäjän toimesta. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

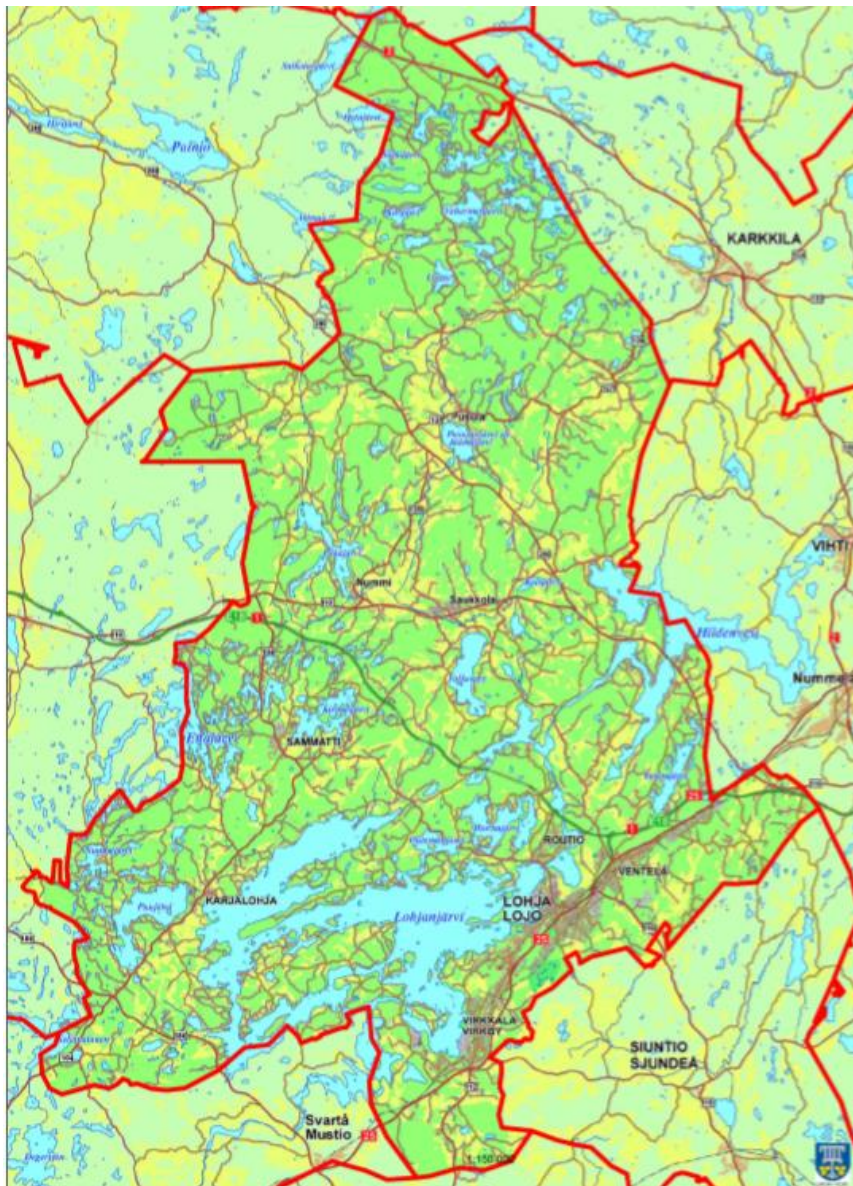
Teettämisen- ja keskeyttämisen uhan asettaminen tehdään samaa menettelyä käyttäen kuin uhkasakon asettamisessa, mutta soveltavin osin (UHKasakkoL 6 §, 7 § ja 12 §). Mikäli samalla päätöksellä asetetaan useita päävelvoitteita, on niistä jokaiselle asetettava oma tehoste. Lisäksi asettamispäätöksessä on käytävä selkeästi ilmi, mitä päävelvoitteen tai velvoitteiden täyttämiseksi on tehtävä ja milloin niiden määräaika on. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

4.4 Muutoksenhaku

Hallintopakkomenettelyjen päätöksiin on aina liitettävä valitusosoitus. Päätökseen voi hakea muutosta sekä asettamis- että täytäntöönpanovaiheissa. Ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisissa asioissa muutosta haetaan Vaasan hallinto-oikeudelta ja muissa tapauksissa muulta alueelliselta hallinto-oikeudelta. Mikäli hallinto-oikeuden päätökseen ei ole tyytyväinen voi siitä valittaa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014.)

5 LOHJAN KAUPUNKI JA LÄHTÖKOHDAT

Lohjan kaupunki sijaitsee Uudenmaan maakunnassa Etelä-Suomessa. Lohjaan on viimeisen kymmenen vuoden aikana liitetty useampia kuntia, jonka seurauksena asukasmäärä ja pinta-ala ovat kasvaneet merkittävästi. Sammatin kunta liittyi Lohjaan 1.1.2009 sekä Karjalohjan kunta että Nummi-Pusulan kunta liittyivät 1.1.2013 (Lohja.fi, a.) Tällä hetkellä Lohjalla (2017) on 46 785 asukasta ja sen pinta-ala on 1109,73 km² (Lohja.fi, b). Kuvassa 5 on esitetty Lohjan kaupungin kuntarajat.

Kuva 5 Lohja (Lohjan kaupunki. 2019).

Lohjan luonto on poikkeuksellinen hedelmällisen maaperän ja suotuisan ilmaston takia. Luonnon erityispiirteitä ovat muun muassa Lohjan harju, joka kuuluu ensimmäiseen Salpausselkään, lukuisat lehdot sekä kalkkikalliot (Lohja.fi, c.) Salpausselästä johtuen Lohjalla on runsaasti pohjavesialueita, joista suurin on Lohjanharju 29,9 ha (11 000 m³/d). Lohjaa kutsutaan myös järvikaupungiksi sen lukuisien järvien takia (141 kappaletta). (Lohja.fi, d.)

5.1 Roskaantuneet kiinteistöt Lohjalla

Lohjalla on tällä hetkellä noin 100 roskaantunutta kiinteistöä, joissa on jonkin asteista roskaantumista. Ilmoituksia uusista kohteista tulee koko ajan myös lisää. Haasteeksi on muodostunut se, että monissa tapauksissa siivouksen aikataulut venyvät useisiin vuosiin ja jopa vuosikymmeniin. Se, miksi aikataulut venyvät, johtuu monesta eri asiasta. Lohjaan on viimeisen kymmenen vuoden aikana tehty useampia kuntaliitoksia, jotka ovat lisänneet työn määrää mm. kasvattamalla valvottavaa pinta-alaa ja valvottavien kohteiden määrää. Lisäksi liittyneiden kuntien aikaisempi ympäristön valvonta on ollut hyvin eritasoista ja joissakin kunnissa asioihin on puututtu vähemmän kuin toisissa. Tämän vuoksi on jouduttu tekemään paljon töitä myös ihmisten opastamisessa ja neuvonnassa liittyen ympäristöasioihin ja kunnassa voimassa oleviin määräyksiin. Myös ympäristönsuojeluviranomaisten rajalliset resurssit sekä laaja tehtäväkenttä ja alati muuttuva lainsäädäntö ovat vaikuttaneet asioiden pitkittymiseen. Vuonna 2000 voimaan tulleen ensimmäisen ympäristönsuojelulain (86/2000) takia tehtävissä painotettiin ympäristölupia sekä muita kiireellisempiä asioita, jolloin roskaantumisien hoitaminen on jäänyt vähemmälle. Erialaisten yleisöilmoitusten määrä on viime vuosina lisääntynyt ja tämä saattaa johtua mm. ihmisten ympäristötietoisuuden lisääntymisestä, minkä seurauksena ympäristössä tapahtuviin asioihin kiinnitetään enemmän huomiota. Roskaantumiset ovat näkyviä haittoja, joita ihmisten on helppo havaita.

Kuvissa 6 ja 7 on esitetty ilmakuvat muutamasta roskaantuneesta kiinteistöstä Lohjalla. Kuvassa 6 on mm. epäsiisteyttä ja maiseman rumentumista aiheuttavaa varastointia ja lisäksi kiinteistöllä on harjoitettu ympäristöluvan vaativaa toimintaa ilman asianmukaisia lupia. Kuvassa 7 on myös epäsiisteyttä ja maiseman rumentumista aiheuttavaa varastointia sekä maa-ainesten luvaton varastointia ja käsittelyä.

Asioiden kuntoon saattamisen nopeuttamiseksi on Lohjan ympäristönsuojelu aloittanut Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen sekä Uudenmaan syyttäjäviraston kanssa yhteis-

työn. Poliisi tuo tarkastuksille erilaista auktoriteettia ja monesti poliisia kunnioitetaan enemmän kuin ympäristönsuojeluviranomaisten edustajia. Lisäksi poliisin tuoma sako-tusoikeus on tehostanut pihojen siistimistä. Poliisi voi sakottaa kiinteistön omistajaa, jos tarkastuksella todetaan, että ympäristönsuojeluviranomaisen antamaa kehotusta ei ole noudatettu.

Kuva 6 Esimerkki 1 roskaantuneesta kiinteistöstä (Lohjan karttapalvelu 2019).

Roskaantuneet kiinteistöt ovat monesti hyvin vaihtelevia. Kohteissa varastoidaan ro-muajoneuvoja, rakennusmateriaaleja, purkumateriaaleja, kemikaaleja, kontteja ym. tavaraa. Monissa kohteissa on kaikkea yllä mainittua tavaraa sekaisin ja tavarat ovat usein ulkona taivasalla suojaamattomina, jolloin niiden käyttöarvo heikkenee ja uudelleen käyttö vaikeutuu. Roskaantuneilla kiinteistöillä saattaa olla myös läjitettyjä maa-aineksia, joiden alkuperä ei ole tiedossa (ns. laittomat maankaatopaikat). Myös erilaisia betoni- ja tiilielementtejä ja –murskeita ja –paloja näkee kiinteistöillä usein. On myös ollut kohteita, joihin ei pääse kunnolla tekemään tarkastusta, koska kiinteistöt ovat niin täynnä niille varastoitua sekalaista tavaraa. Lisähaastetta viranomaistyöhön tuo se, että moni kiinteistön omistaja on sitä mieltä, että kiinteistöille varastoitu tavara on käyttökel-

poista ja ”rahanarvoista” tavaraa, vaikka tavaroiden välistä kasvaa jo paksuja puita tai materiaalit ovat homeessa. Ikuinen kiistanaihe onkin juuri se, mitkä materiaalit katsotaan/luokitellaan jätteiksi ja mitkä ei. Jätteiden määrittämisestä ja linjauksista on tehty ympäristöministeriön toimesta erilaisia teoksia helpottamaan tulkintaa. Hyödyllisiä opinnäytetyön aiheeseen liittyviä jätelainsäädännön ohjeita on koottu mm. vuonna 2014 tehtyyn muistioon *Jätelain eräiden säännösten tulkintalinjauksia* sekä vuonna 2015 tehtyyn muistioon *Kaivetut maa-ainekset- jäteluonne ja käsittely*.

Kuva 7 Esimerkki 2 roskaantuneesta kiinteistöstä (Lohjan karttapalvelu 2019).

Kohteiden valvonnan haasteita lisää myös se, että monesti kohteissa saattaa olla eri viranomaisten toimivaltaan kuuluvia asioita. Hyvinkin yleistä on, että roskaantuneella

kiinteistöllä on myös huonokuntoisia rakennuksia ja luvatonta rakentamista tai siellä pidetään eläimiä, joiden pito-olosuhteissa on huomautettavaa. Tällöin ympäristönsuojeluviranomaisen on pyydettävä mukaan muita viranomaisia esimerkiksi rakennusvalvonnasta ja ympäristöterveydestä. Näin saadaan samalla kertaa hoidettua myös muiden viranomaisten toimivaltaan kuuluvat asiat. Lohjalla onkin pyritty lisäämään myös ns. ”talon sisäistä” viranomaisyhteistyötä mm. pitämällä säännöllisiä palavereita eri paikallisviranomaisten kesken.

5.2 Lohjan ympäristönsuojeluviranomainen

Lohjan ympäristönsuojeluviranomaisena toimii Lohjan vetovoimalautakunnan lupajaosto. Lupajaosto koostuu viidestä jäsenestä, puheenjohtajasta ja neljästä varsinaisesta jäsenestä. Kaikilla jäsenillä on varajäsenet. Lupajaoston jäsenet valitsee kaupungin valtuusto. Lupajaosto vastaa laeissa ja asetuksissa sekä muissa säädöksissä kunnan ympäristönsuojelu- ja rakennusvalvontaviranomaiselle määrättyjen tehtävien valmistelusta, täytäntöönpanosta ja valvonnasta. Lupajaostossa substanssiasioiden osalta esittelijänä toimii käsiteltävästä asiasta vastaavan toiminnon esimies. (Lohjan kaupungin hallintosääntö. 2016.)

6 ROSKAANTUNEIDEN KIINTEISTÖJEN TUNNISTAMINEN, ARVIOINTI JA PRIORISOINTI

Roskaantuneiden kiinteistöjen valvonnassa olennaista on arvioida kohteen roskaantumisen vakavuus. Tämä määrittelee sen millä aikataululla kiinteistölle mennään ja miten tapausta aletaan hoitaa. Kohteet siis täytyisi pystyä pisteyttämään ja niiden hoitaminen priorisoimaan. Koska riskinarvioinnin perusteella roskaantuneita kiinteistöjä on Lohjalla niin paljon, ei kaikkia pystytä hoitamaan ”nyt ja heti”- periaatteella, vaan kohteiden tiedot otetaan ylös ja kohteet priorisoidaan roskaantumisen vakavuusasteen mukaan. Tämä määrittelee sen mihin kohteisiin mennään, millä kokoonpanolla ja kuinka nopealla aikataululla.

Kohteiden arviointi ja priorisointi ei aina ole helppoa ja siihen vaikuttavat monet tekijät. Viranomaisen on punnittava eri asioita ja sen perusteella tehtävä päätös siitä, onko kohde kiireellinen vai voiko se jäädä odottamaan viranomaisen toimenpiteitä. Kokemus roskaantumisasioiden hoidosta helpottaa priorisointia, mutta priorisointijärjestyksen laatimiseksi voi tehdä myös erilaisia pisteytysjärjestelmiä.

6.1 Kiinteistöjen priorisointi pisteytystaulukon avulla

Yhtenä tämän työn tarkoituksena on kehittää pisteytystaulukko, joka helpottaa roskaantuneiden kiinteistöjen tasapuolista kohtelua. Priorisointia on Lohjalla tehty vastaavaltasaisesti arvioimalla kiinteistöä mm. sijainnin ja roskaantumisen perusteella, mutta nyt se haluttiin saada priorisoinnin helpottamiseksi ja selkeyttämiseksi taulukkomuotoon. Taulukon hahmottelu aloitettiin kirjaamalla ylös kriteereitä, joilla kiinteistöjä on tähän asti arvioitu. Tärkeimpiä kriteerejä ovat mm. sijainti, eli sijaitseeko kiinteistö luokitellulla pohjavesialueella vai ei, tai onko se esimerkiksi lähellä vesistöä. Pohjavesialueella, vedenottamon läheisyydessä tai talousvesikaivon lähellä roskaaminen saattaa aiheuttaa talousveden pilaantumista ja on näin ollen erittäin haitallista. Vesistön lähellä sijaitseva roskaantuminen on myös vakava asia ja se saattaa aiheuttaa vesistön pilaantumista ja viihtyisyyden vähenemistä, mutta se ei aiheuta kuitenkaan välittömästi vaaraa talousvedelle. Myös varastoitavan tavaran laadulla on suuri merkitys. Vaarallisten ja haitallisten kemikaalien säilyttäminen asianmukaisesti on ensiarvoisen tärkeää, sillä ne pilaavat ympäristöön päästessään helposti paikallisesti maaperää ja pohjavettä. Mikäli

kiinteistöllä on epäasiallisesti varastoituja vaaralliseksi luokiteltuja kemikaaleja kuten jäteöljyjä, nousee kohteen priorisointi yleensä melko korkealle.

Priorisoinnissa otetaan huomioon myös kaavoitustilanne sekä roskaantumisen aste. Taulukossa olevat kolme roskaantumisen astetta ovat pieni roskaantuminen, kohtalaisesti roskaantunut sekä laaja-alaisesti roskaantunut. Roskaantumisen asteella tarkoitetaan sitä kuinka paljon ja minkälaista tavaraa kiinteistöllä on. Pienellä roskaantumisella tarkoitetaan vähäisiä määriä/yksittäisiä tavaroita kiinteistöllä. Kohtalaisesti roskaantuneella kiinteistöllä on paljon tavaraa, mutta ne ovat suhteellisen helposti luetteloitavissa ja kiinteistöllä pystyy edelleen liikkumaan ja tekemään havaintoja. Laaja-alaisesti roskaantuneella kiinteistöllä on runsaasti varastoituna tavaraa, ja kiinteistöllä liikkuminen on hankalaa ja tavaroiden luettelointi on mahdotonta sen runsaan määrän takia.

Asemakaava-alueella on yleensä tiukemmat määräykset ja säännöt kuin haja-asutusalueella. Tämä vaikuttaa yleensä myös asutuksen määrään eli kaavoitetulla alueella on usein enemmän asukkaita, jotka häiriintyvät ja ilmoittavat epäsiisteistä ja roskaantuneista piha-alueista enemmän kuin asumattomalla tai harvaan asutulla seudulla olevista roskaantumisista. Tiheään asutetulla alueella puhutaankin usein maisemahaitasta (maiseman rumentuminen, viihtyisyyden väheneminen).

Yllä mainittujen tekijöiden lisäksi myös roskaantuneen kohteen aikaisempi historia vaikuttaa priorisointiin. Taulukkoon päätettiin laittaa yhdeksi kohdaksi se, onko kiinteistölle laitettu aikaisemmin siivouskehotusta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, onko kiinteistön omistaja/haltija saanut aikaisemman kehotuksen eli onko kyseessä entuudestaan tiedossa oleva kohde. Priorisointiin saattaa vaikuttaa myös se, mikäli kyseisen kiinteistön omistaja/haltija on ympäristönsuojelulla tiedossa aikaisempien roskaamishaasteiden johdosta. Eli vaikka kyseisellä roskaantuneella kiinteistöllä ei olisi koskaan aikaisemmin käyty, mutta omistajalla/haltijalla on ollut muita epäsiistejä kiinteistöjä hallinnassaan, nostaa se kohteen priorisointia. Lohjalla on havaittu muutamia tapauksia, joissa samalla henkilöllä tai yrityksellä on useita roskaantuneita kiinteistöjä eri puolilla Lohjaa. On myös havaittu tapauksia, joissa kuntarajat ylittivät ja samalla henkilöllä tai yrityksellä voi olla roskaantuneita kiinteistöjä usean kunnan alueella.

Viimeisimpänä kohtana pistetaulukossa on kiinteistöistä tulleiden ilmoitusten määrä. Onko valituksia tullut yhdeltä vai useammalta henkilöltä ja kuinka paljon niitä on tullut vai onko niitä tullut ollenkaan. Jotkut asiat otetaan käsittelyyn pelkästään viranomaisen

oman havainnon perusteella. Taulukkoon on laitettu asteikoksi 0-1 ilmoitusta, 2-3 ilmoitusta ja useita ilmoitusta. Kuitenkin jo yhdenkin ilmoituksen johdosta kiinteistölle voidaan tehdä valvontakäynti, jos esimerkiksi muut kohdat ovat merkittäviä tai kohde ei ole entuudestaan tiedossa valvontakohteena. Lisäksi on huomioitava, että kirjallisesti tehdyt ilmoitukset menevät aina suullisesti tehtyjen ilmoitusten edelle, silloinkin kun kyseessä olisi vähäisempi roskaantuminen. Kirjallisesti tehdyistä ilmoituksista tehdään valituskelpoinen päätös. Taulukossa 2 on esitetty pisteytystaulukko ja siihen valitut kriteerit.

Taulukko 2 Priorisoinnin pisteytystaulukko

Roskaantuneen kiinteistön priorisoinnin pisteytystaulukko			
pisteet	1	2	3
Sijainti	Maalla	Ranta-alueella	Pohjavesialueella, vedenottamon tai talousvesikaivon läheisyydessä
Kemikaalit	Ei kemikaaleja	Vähäisiä kemikaaleja, esim akkuja	Kemikaaleja
Roskaantumisen aste	Pieni roskaantuminen	Kohtalaisesti tavaraa	Suuri (piha ääriä myöten täynnä tavaraa/lähes täynnä tavaraa)
Asutus	Keskellä ei mitään, haja-asutusalueella	Haja-asutusalue, naapurit lähellä	Asemakaava-alue
Aikaisempi kehotus	ei	1 kehotus	useita kehotuksia
Ilmoitusten määrä	0-1	2-3	useita

Pisteytystaulukko haluttiin pitää mahdollisimman yksinkertaisena, jotta sitä olisi helppo käyttää ja tulkita. Jokaiselle kriteerille valittiin 3 vakavuusastetta, jotka on pisteytetty 1-3 (lievimmästä vakavimpaan) niin, että yksi piste on lievin vaihtoehto ja kolme pistettä on vakavin vaihtoehto.

Priorisoidessa roskaantunutta kiinteistöä tehdään taulukon mukainen pisteytys niin, että kaikki kuusi kohtaa (sijainti, kemikaalit, roskaantumisen aste, asutus, aikaisempi kehotus, ilmoitusten määrä) käydään läpi. Minimipistemäärä voi siis olla 6 pistettä maksimipistemäärä 18 pistettä. Tämän jälkeen lasketaan pisteiden keskiarvo eli pisteet lasketaan yhteen, jonka jälkeen ne jaetaan kuudella (kuusi kohtaa taulukossa). Näin

saadaan lopullinen roskaantumisen aste selville. Taulukossa 3 on esitetty priorisoinnin kolme luokkaa.

Taulukko 3 Priorisoinnin luokat

Priorisointiluokka		
Luokka	keskiarvo	Toimenpiteet
1	3	Välittömästi
2	2	6 kk sisään
3	1	Ei kiireellinen

Mikäli tulos osuu luokkaan 3, ei roskaantuminen ole niin kiireellinen ja sen priorisointi on alhainen. Luokan 2 kohdalla priorisointitaso on jo vähän korkeampi ja kiinteistöllä saattaa olla huolestuttavia asioita, joiden takia siellä on käytävä melko nopeasti, tavoitteena puolen vuoden sisällä toteamisesta. Luokan 1 kohdalla priorisointi on jo korkea ja kiinteistöllä on käytävä välittömästi tai mahdollisimman pian.

Taulukko on suunniteltu helpottamaan roskaantuneiden kiinteistöjen vakavuusasteen priorisointia, mutta se ei ole kuitenkaan yksiselitteinen tai aukoton. Ympäristönsuojeluviranomaisen on aina tehtävä arviointi erikseen kohteen mukaan ja arvioida priorisointiastetta pistetaulukon tuloksesta huolimatta. Esimerkiksi vaarallisten kemikaalien epäasiallinen varastointi kiinteistöllä on aina vakavaa, oli kiinteistö pohjavesialueella tai ei, ja kiinteistölle on mentävä nopealla aikataululla tai kiinteistön omistajaa/haltijaa on ainakin välittömästi suullisesti kehotettava korjaamaan tilanne. Myös uudet kohteet on aina pyrittävä käymään katsomassa paikan päällä, jotta mahdolliseen roskaantumiseen päästään puuttamaan mahdollisimman nopeasti. Taulukkoa voi siis pitää suuntaa antavana ohjeena/apuna, mutta viranomaisen on aina tehtävä lopullinen arviointi itse omaa harkintaa käyttäen.

7 LOHJAN VALVONTAMALLI

Lohjalla on aloitettu roskaantuneiden kiinteistöjen valvonta jo 1990-luvulla. Lohjalla on lisäksi tehty systemaattista pienten- ja keskisuurten yritysten valvontaa luokitelluilla pohjavesialueilla sijaitsevilla teollisuuskiinteistöillä jo vuodesta 1996. Roskaantuneiden kiinteistöjen kausiluontainen valvonta aloitettiin Lohjalla yhteistyössä rakennusvalvonnan kanssa vuonna 2009. Tällöin aloitettiin kartoittamaan ensin Nummi-Pusulän kunnan ja sen jälkeen Lohjan kaupungin tilannetta roskaantuneiden kiinteistöjen osalta ja tekemään systemaattisesti tarkastuksia kiinteistöille. Vuonna 2015 mukaan valvontaan tuli poliisi, jonka edustaja on yhteisvalvontakierrosten suunnittelun lisäksi konkreettisesti mukana tarkastuksilla. Mukana yhteistyössä on myös syyttäjä. Syyttäjän edustaja ei osallistu kierroksille, mutta on mukana kierrosten suunnittelussa, kohteiden valinnassa sekä tarkastuksien jälkitoimenpiteissä kuten sakottamisessa. Ympäristönsuojeluviranomaisen, poliisin sekä syyttäjän yhteistyötä on kehitetty hyvien käytäntöjen ja toimien luomiseksi Lohjalla viiden vuoden ajan.

Yhteistyön perustana ovat kommunikointi ja yhteisten pelisääntöjen sopiminen. On tärkeää, että kaikki osapuolet ovat samoilla linjoilla asioista, työskentelevät yhteisesti tärkeäksi koettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja jokainen osapuoli hoitaa omaan toimivaltaansa kuuluvat asiat sovitusti.

7.1 Ilmoitusten vastaanotto

Ympäristönsuojeluviranomaisen yksi tapa saada tietoa roskaantuneista kiinteistöistä ovat kuntalaiset ja heidän tekemät ilmoitukset. Viranomaisella ei ole aikaa eikä resursseja tehdä ennakoivaa valvontaa tai kartoituksia ja siksi on tärkeää, että kuntalaiset tekevät havaitsemistaan epäkohdista ilmoituksia.

Lohjan ympäristönsuojeluun on ollut mahdollista tehdä ilmoituksia nimettömänä puhelimitse. Pelko siitä, että ilmoittajan nimi tulee ilmi ilmoituksen kohteena olevalle, tuntuu olevan monen ilmoittajan suurin huolenaihe ja syy sille miksi ilmoitusta ympäristössä havaituista ongelmista ei välttämättä tehdä ollenkaan. Lohjalla on otettu käyttöön syksyllä 2018 uusi sähköinen palautejärjestelmä, jonne ilmoituksen voi tehdä ilman, että sinne tarvitsee antaa omia yhteystietojaan. Uuden palautejärjestelmän toivotaan mahdollistavan entisestään kynnystä ilmoittaa kaupungin alueella havaituista epäkohdista.

Halutessaan yhteystiedot voi antaa. Yhteystietojen jättäminen monesti myös helpottaa viranomaisen työtä, koska ilmoitukset voivat olla epäselviä tai epätarkkoja ja lisätietojen kysyminen on tarpeellista. Viranomaisen siis tarkistaa ilmoituksen ja, mikäli kohteessa on epäkohtia, otetaan tapaus vireille viranomaisen omana havaintona. Näin asia pystytään käsittelemään ilman, että ilmoittajan nimi tulee esille. Kirjallisesti tehty ilmoitus on annettava ilmoituksen kohteena olevalle henkilölle hänen sitä pyytäessä. Kirjallisesti tehdyistä ilmoituksista ympäristönsuojeluviranomaisen tulee pyytää vastinetta ilmoituksen kohteena olevalta.

7.2 Neuvonta, ohjeistus ja kehotus

Lohjalla on pyritty lähtemään liikkeelle uusien roskaantuneiden kiinteistöjen kyseessä olessa yleisellä neuvonnalla ja ohjeistamisella. Neuvontaa voidaan antaa suullisesti puhelimitse tai kasvotusten tai kirjallisesti. Asianosainen pyritään saamaan siistimään kiinteistönsä ilman, että ympäristönsuojeluviranomaisen tarvitsee alkaa käyttää tehoskeinoja, kuten kehotusta tai vakavammassa tapauksessa hallintopakkeinoja.

Aina kiinteistön siistiytyminen ei kuitenkaan onnistu pelkästään neuvonnan ja ohjeistuksen avulla. Tällöin asianosaista joudutaan kehottamaan, jotta roskaantunut kiinteistö saadaan siistiytymään.

7.3 Valvontakierroksen suunnittelu

Roskaantuneiden kiinteistöjen valvontakierroksia on tehty Lohjalla yleensä kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä. Kevään valvontakierros on pidetty normaalisti touku-kuussa. Ajankohta on valikoitunut sen mukaan, että lumet ovat sulaneet ja maa ei ole roudassaja ja näin ollen kasvit eivät vielä peitä mitään oleellista näkyvistä. Kiinteistöjä on helpompi tarkastaa ja kiinteistölle varastoidut tavarat ja jätteet on helpompi havaita. Syksyn kierros on pidetty lokakuussa samakaltaisista syistä kuin kevään kierros. Lokakuussa luonnon kasvustot alkavat olla jo kuihtuneet syksyn myötä. Lisäksi lumi ei ole vielä peittänyt mitään alleen.

Valvontakierroksen suunnittelu aloitetaan kohteiden valinnalla. Yhdellä kierroksella on mahdollista tarkastaa kohteiden haasteellisuudesta riippuen noin 8-12 kiinteistöä. Koh-

teiden valintaan vaikuttaa niiden priorisointi eli se, mitä Lohjan ympäristönsuojelu katsoo tärkeimmiksi kohteiksi käydä tarkastamassa.

Kohteiden valinnan jälkeen kohteet käydään läpi poliisin ja syyttäjän kanssa yhteisessä suunnittelupalaverissa. Palaverissa kartoitetaan kiinteistöjen tilanne niin, että kaikki osapuolet ovat ajan tasalla niistä. Palaverissa käydään yleensä läpi myös kiinteistöjen mahdollinen valvontahistoria. Kohteet käydään läpi myös sen takia, että kaikki osapuolet ovat samaa mieltä kohteiden sopivuudesta valvontakierrokselle. Tarvittaessa valvontakierrossuunnitelmaa tarkennetaan kohteiden ja ajoaikataulun osalta.

Valvontakierroksen suunnittelussa on tärkeää huomioida kohteiden keskinäinen sijainti. Valvontakierros on koko päivän kestävä kierros, joten sen suunnittelussa tulee huomioida myös jouheva siirtyminen kohteesta toiseen. Lohja on pinta-alaltaan laaja kunta, joten valvontakohteiden välimatkat saattavat olla pitkiä. Tämän takia kohteiden aikataulutus ja reittien suunnittelu tulee huomioida osana kierroksen suunnittelua. Liitteessä 1 on esitetty malli valvontakierroksen aikataulusta. Aikataulu on tiukka ja yhdellä kiinteistöllä viivytään keskimäärin vain noin 15-20 minuuttia.

Google- Maps karttapalvelu on erinomainen työkalu aikataulun ja reittien suunnittelussa, koska sen avulla saa ajoajat, reitit ja kaikki kohteet kartalle yhtä aikaa näkyviin.

7.4 Valvontakäynnistä ilmoittaminen asianosaisille

Valvontakäynnistä on aina ilmoitettava asianosaisille kuten kiinteistön omistajalla tai haltijalle. Tehtävästä valvontakierroksesta on normaalisti pyritty ilmoittamaan asianosaisille valvontakäynnin päivämäärä noin 1-1,5 kk ennen suunniteltua käyntiä. Tarkempi aikataulu kellonaikoinen on ilmoitettu noin 1-2 viikkoa ennen varsinaista käyntiä. Kohteesta riippuen ilmoitus tehdään joko puhelimitse tai kirjallisesti. Valvontakäynnistä tehtävään muistioon on myös hyvä kirjata muistiin, milloin ja miten asianosaisille on ilmoitettu tehtävästä tarkastuksesta. Yhteydenotot kirjataan talteen myös Lohjalla käytössä olevaan Facta ympäristöosa tietojärjestelmään, jonne saa helposti tallennettua kohdekohtaisesti tehdyt toimenpiteet sekä muistiot ym. oleelliset asiakirjat.

7.5 Valvontakäynti

Tarkastuksella kiinteistön epäkohdat pyritään dokumentoimaan mahdollisimman tarkasti muistiin. Yleensä helpoin tapa on ottaa kohdekiinteistöltä runsaasti valokuvia. Valokuvista on helppo huomata myös kiinteistöllä mahdollisesti tapahtuneet muutokset, mikäli valvontakäyntejä samaan kohteeseen on useampia eri aikoina. Kuvien avulla saadaan myös helposti dokumentoitua kiinteistölle varastoidut tavarat. Valvontakäynnillä on hyvä ottaa kuva myös läsnäolijoista, jotta läsnäolijat pystytään todentamaan tarvittaessa. Valvontakäynnin aikana on myös tärkeää keskustella kiinteistön omistajan/haltijan kanssa mahdollisesta siivoussaikataulusta ja sen toteuttamiskelpoisuudesta. Lisäksi on tärkeää kertoa mitkä ovat jatkotoimenpiteet, mikäli siivous ei etene sovitusti (mahdolliset hallintopakkokeinot, poliisin ja syyttäjän antamat sakot). Toki tilannetaju on hyvä huomioida tapauskohtaisesti eikä uhkasakolla tai sakoilla uhkailu ole välttämättä järkevää, jos kiinteistön omistaja on yhteistyökykyinen ja/tai hänen luonaan tehdään ensimmäistä tarkastusta.

Tarkastuksilla tulee myös puhua ymmärrettävällä kielellä, jotta kaikki osapuolet tietävät mistä on kyse. Jos ympäristönsuojeluviranhaltija esimerkiksi puhuu hallintopakkokeinoista, ei asiakas välttämättä ole selvillä mistä edes puhutaan. On siis tärkeää, että asioista puhutaan niin, että kaikki osapuolet ymmärtävät mistä on kyse ja mitä jatkossa tulee tapahtumaan. Tärkeää on myös huomioida viranomaisen ja asiakkaan erilaiset näkökulmat asioista. Esimerkiksi viranomaisella ja asiakkaalla voi olla hyvin erilaiset näkemykset siitä mikä on jätettä ja mikä ei. Tämä saattaa aiheuttaa suuriakin konflikteja asianosaisten välillä ja näin ollen asioiden hoitaminen vaikeutuu. Kannattaa siis hienman aluksi tunnustella miten asiakas suhtautuu asioihin, niin voidaan säästyä monelta ongelmalta jatkossa.

7.6 Dokumentointi ja uhkasakon käyttäminen

Valvontakierroksen jälkeen Lohjan ympäristönsuojelu tekee kierroksen kaikista kohteista tarkastusmuistiot ja niihin liittyvät mahdolliset kehotukset ja selvityspyynnöt. Valvontakierroksen dokumentointi kuuluu pääosin ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kirjallisten muistioiden ja kehotusten kirjoittaminen on todella työläs vaihe, koska muistiot on tehtävä selkeästi, tarkasti ja huolella perusteluineen. Tarkastuksella otettujen kuvien lisäksi muistiot ovat kirjallinen dokumentti siitä, mitä kyseisenä ajankohtana kiinteistöllä

on ollut, mitä havaintoja on kohteessa tehty, mitä siellä on sovittu, läsnäolijat jne. Muistioihin on hyvä kirjoittaa myös keskusteluissa ilmenneet oleelliset asiat ylös sekä asioita joita asiakas on sanonut. Huolella tehdyt muistiot auttavat jatkossa, kun kiinteistöille suoritetaan seurantakäyntejä tai mikäli asia etenee ympäristörikosepäilyinä poliisin suorittaman esitutkinnan kautta esimerkiksi käräjäoikeuteen. Asianosaiselle on myös aina annettava mahdollisuus kommentoida muistiota, jos hän on esimerkiksi eri mieltä tapahtumien kulusta tai hän havaitsee siinä virheitä. Kommentointi aikaa on annettu yleensä noin kuukausi.

Lohjan ympäristönsuojelussa on pyritty viime aikoina tehostamaan roskaantuneiden kiinteistöjen hoitamista. Aikaisemmin kiinteistön omistajaa/haltijaa on saatettu kehottaa useamman kerran ja siivoamiselle on annettu runsaasti aikaa. Tästä johtuen Lohjalla on tapauksia, joissa ensimmäisestä kehotuksesta on kulunut jopa 10 vuotta ilman, että kiinteistöllä olisi huolehdittu asianmukaisesti roskaajan siivoamisvelvollisuudesta. Uutena käytäntönä on otettu käyttöön vakavissa roskaantumisissa vain yksi kehotus, jonka jälkeen asia etenee hallintopakkokeinoihin, mikäli kiinteistön siivoaminen ei ole edennyt kehotuksen tai sovittujen siivousaikataulujen mukaisesti. Tällä on pyritty siihen, että kehotusten määrä pysyy kohtuullisena ja lisäksi se saattaa nopeuttaa asioiden käsittelyä merkittävästi.

Lohjan ympäristönsuojelussa muistiot ja tavanomaiset kehotukset on lähetetty normaalilla postilla. Jos muistion ja kehotuksen yhteydessä on uhkasakon kuuleminen, on kirje lähetetty saantitodistuksella, jolloin pystytään todentamaan asianmukaisesti suoritettu asianosaisen kuuleminen. Mikäli asianosainen ei hae kirjettään postista, voi kuulemisen suorittaa haastemiehen avulla.

Lohjalla ollaan käytetty roskaantuneiden kiinteistöjen hallintopakkokeinoista ainoastaan kiinteää uhkasakkoa. Tällöin kiinteistön omistajalle asetetaan yksi kiinteä summa, joka tuomitaan maksettavaksi, mikäli kiinteistöä ei siivota asianmukaisesti määrätyssä aikataulussa. Juoksevan uhkasakon käyttö saattaisi tehostaa siivoamista, koska maksettava summa kasvaisi koko ajan, kun siivoamisvelvoitetta ei noudateta. Valitettavasti Lohjalla ei ole ollut mahdollista testata resurssipulan takia juoksevan uhkasakon toimivuutta käytännössä. Kaksi kertaa vuodessa tehtävä roskaantuneiden kiinteistöjen valvontakierros ja 15-25 käynnin dokumentointi on Lohjan ympäristönsuojelulle jo valtava panostus, joten kovin monen ylimääräisen roskaantumistarkastuksen ja niihin liittyvien dokumenttien laatiminen tallennuksineen ei nykyresursseilla ole mahdollista. Lohjalla

uhkasakot asetetaan ja tuomitaan Lohjan vetovoimalautakunnan lupajaostossa, joka toimii Lohjalla ympäristönsuojeluviranomaisena.

Kun kiinteistölle on saatu asetettua ja tuomittua uhkasakko, ei ympäristönsuojeluviranomaisella ole juuri enää työkaluja apuna kiinteistön siivoamisen vauhdittamiseksi, mikäli kiinteistön omistaja ei kiinteistöään edelleenkään siivoa. Kiinteistölle voidaan asettaa toki teettämishuaka, mutta teettämishuakan käyttäminen on todella vähän käytetty menetelmä. Menetelmässä kunta/kaupunki uhkaa kiinteistön omistajaa niin, että kaupunki tulee siivoamaan kiinteistön, jonka jälkeen suoritetusta siivouksesta lähetetään lasku roskaajalle. Menetelmää käytetään vähän, koska siivomaiseen kuluneiden rahojen takaisinsaanti roskaajalta on todella epävarmaa. Lisäksi mikään ei estä kiinteistön omistajaa/haltijaa tuomasta kiinteistölle lisää tavaraa tai roskaa siivoamisen jälkeen.

7.7 Poliisin merkitys tarkastuksilla

Yhteistyötarkastusten yhtenä tarkoituksena on ollut parantaa molempien osapuolien tietoisuutta toisten toimintatavoista. Lisäksi ympäristönsuojelu on pitänyt tärkeänä sitä, että poliisissakin tiedostetaan se mitä kentällä tapahtuu ja että monissa kohteissa toimijat saattavat olla haastavia ja monille viranomaisille tuttuja. Yhteistyön avulla on saatu asianosaiset ryhtymään toimiin ympäristönsuojeluviranomiasen kehotuksien mukaisesti ja näin ollen välttymään raskailta rikosprosesseilta. Ympäristönsuojeluviranomaisen näkökannalta näyttäisi myös siltä, että poliisilla on enemmän auktoriteettia tarkastuksilla kuin ympäristönsuojeluviranomaisella. Poliisia kuunnellaan paremmin ja heidän läsnäolonsa kertoo siitä, että viranomaiset suhtautuvat tarkastettaviin asioihin vakavasti.

8 KEHITYSEHDOTUKSET

Toimintatapoja tehostamalla ja yhteistyötä parantamalla roskaantuneiden kiinteistöjen hoitaminen on tehostunut. Toimintaa voi silti edelleen kehittää. Lohjalla on tehty jo 90-luvulta lähtien pienten- ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) valvontaa tekeillä pohja-vesialueilla. Lohjalla pk-yritysvalvontaan on vakiintunut käyttöön lomake tarkastuksia varten, johon on kerätty keskeisimmät asiat, joita tarkastuksella tulee ottaa huomioon. Roskaantuneille kiinteistöille voi kehittää vastaavanlaisen lomakkeen, joka helpottaisi tarkastuksilla toimimista ja samalla toimisi muistilistana tarkastettavista asioista.

Tähän työhön kehitetyn pisteytystaulukon tehtävä on helpottaa kohteiden priorisointia, mutta samalla se myös auttaa hahmottamaan niitä asioita, joihin kiinteistöllä tulisi kiinnittää huomiota. Pisteytystaulukkoa tulee kuitenkin testata käytännössä, jolloin sen toimivuus voidaan todentaa.

Koska ympäristönsuojelun resurssit ovat rajalliset, ei viranomaisella ole ollut juurikaan aikaa tehdä kartoituksia tai ennakoivaa valvontaa roskaantuneille kiinteistöille. Tämän kaltaista ennakoivaa valvontaa olisi kuitenkin hyvä tulevaisuudessa tehdä jollakin tasolla, esimerkiksi viiden vuoden välein. Syksyllä 2019 Lohjan ympäristönsuojelu pystyi toteuttamaan tämän kaltaisen kartoituskierroksen. Kierros tehtiin yhden päivän aikana ja sille kerättiin mukaan kohteita, joista oli tullut ilmoitus. Kohteet ajettiin läpi ja sen perusteella tehtiin jatkotoimenpidesuunnitelma siitä, minne kohteisiin on sovittava tarkastus ja mitkä kohteet olivat kunnossa.

Valvontaa voisi myös helpottaa nk. ensikirjeellä. Suunnitellaan kirje, joka voidaan lähettää kohteisiin, joista tulee ilmoitus ympäristönsuojeluun. Kirjeessä voi olla tietoa mm. jätehuollosta, ympäristönsuojelumääräyksistä sekä muuta ympäristötietoa. Lisäksi kirjeessä voidaan kannustaa ihmisiä siistimään ympäristöönsä, jotta se olisi kaikille viihtyisä.

Myös sisäiset ohjeet tulee päivittää ajan tasalle, jolloin kaikilla olisi yhtenäiset käytännöt yksikön sisällä siitä, miten roskaantuneiden kiinteistöjen valvonta ja hoitaminen toteutetaan. Lohjalla on tehty vuonna 1999 laatukäsikirjamuotoinen ohjeistus roskaantuneiden kiinteistöjen hoitamisesta. Taulukkoa apuna käyttäen ohjeistuksen voi päivittää tähän päivään.

Resurssien rajallisuuden takia olisi tärkeää tehdä ajankäyttölaskentaa siitä, kuinka paljon aikaa roskaantuneiden kiinteistöjen valvonta ja valvontakierrosten suunnittelu ja toteutus todellisuudessa vievät. Tämän pohjalta voidaan tehdä jatkosuunnitelmia tulevasta valvonnasta ja siihen käytettävissä olevista resursseista. Laskennan pohjalta poliitikot ja päättäjät voivat tehdä myös helpommin päätöksiä lisäresurssin mahdollisuudesta.

Olisi myös tärkeää saada Lohjan kaupungin ylempää johtoa mukaan viranomaisyhteistyöhön erityisesti kaupungin sisäisiin toimintoihin. Roskaantuneisiin kiinteistöihin liittyviä asioita on usein selvittämässä ja hoitamassa useampia viranomaisia kaupungin sisältä. Ylempi johto pystyisi helpommin jakamaan mm. tehtäviä hoidettavaksi eri toimijoiden välillä, mikäli päällekkäisyyksiä ilmenee. Tämä helpottaisi ja selkeyttäisi viranomaisten työntekoa ja tehtävänjakoa. Mahdollisimman monen tahon osallistuminen viranomaisyhteistyöhön takaa myös sen, että uudet työntekijät tiedostavat yhteistyön merkityksen ja pääsevät heti siihen mukaan. Olisi hyvä, että kaupungin ylempi johto olisi paremmin perillä kaupungin ulkopuolisesta viranomaisyhteistyöstä roskaantuneiden kiinteistöjen valvonnassa, jotta kaupunki mahdollisesti pystyisi jatkossa varaamaan resursseja esimerkiksi teettämisuhan käyttämiseen yhtenä keinona hankalimpien roskaantumisten kuntoon saattamisessa.

Myös erilaisten tietojärjestelmien kehittäminen ja sähköiseen asiointiin siirtyminen on hyvä ottaa huomioon prosessien kehittämisessä. Sähköistyminen ja toimivat tietojärjestelmät nopeuttavat ja parantavat valvontaa. Myös viestintään kaupungin sisällä on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota, sillä toimivan viestinnän ja yhteistyön avulla asiat saadaan tehokkaammin ja nopeammin hoidettua.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Lohjalla on tehty viranomaisyhteistyötä roskaantuneiden kiinteistöjen osalta jo kymmenen vuoden ajan. Nykyiseen muotoonsa yhteistyö on alkanut muodostua vuonna 2015, jolloin ympäristönsuojeluviranomaisen kanssa tehtäviin valvontakäynteihin tulivat mukaan poliisi ja syyttäjät. Vuosien varrella yhteistyötoimintaa on pyritty kehittämään. Tämän lisäksi myös Lohjan ympäristönsuojelu on pyrkinyt kehittämään ja tehostamaan omia toimintatapojaan.

Ympäristönsuojeluviranomaisen yksi haasteista on arvioida kohteiden tärkeys ja roskaantumisten vakavuus. Monessa kunnassa ympäristönsuojeluviranomaisilla on lakisääteisiä työtehtäviä niin runsaasti, ettei kaikkein pienimpiin/vähäisimpiin tapauksiin pystytä puuttumaan. Tästä syystä on tärkeää osata priorisoida kohteet niiden vakavuuden perusteella. Tätä kohteiden priorisointia ja vakavuuden arviointia varten työssä on esitetty pisteytystaulukko, jonka tarkoituksena on helpottaa kohteen arviointia ja sitä miten nopeasti kohteessa on käytävä tarkastuksella ja miten haitallisia kohteessa olevan roskaantumisen vaikutukset voivat olla. Taulukosta näkee myös helposti, mihin asioihin kohdekiinteistöllä tulisi kiinnittää huomiota. Kyseessä on kuitenkin vain suuntaa antava taulukko ja ympäristönsuojeluviranomaisen on itse tehtävä tapauskohtaista harkintaa.

Vaikka viranomaisyhteistyötä on tehty usean vuoden ajan, tulee toimintaa pyrkiä kehittämään edelleen. Koska kohteet ovat monesti haastavia, tulee tehtävien jakamista selkeyttää jo asiakkaankin takia. Tarkastukset/valvontakäynnit tulisi suunnitella niin, että samalla kertaa katsotaan kaikkien asianosaisten viranomaisten kanssa mahdolliset epäkohdat läpi ja käydään yhteistarkastuksella. Eikä niin, että jokainen viranomainen käy tekemässä oman erillisen tarkastuksen kohteessa missä haasteet ovat yhteisiä. Samalla voidaan tehdä havaintoja siitä minkä viranomaisen olisi viisainta puuttua asiaan niin, että saadaan suurimmat ongelmakohdat helpoiten korjattua. Tämä on myös asiakkaalle toimivampi ratkaisu, koska kohteeseen tehdään vain yksi tarkastus monen erillisen tarkastuksen sijaan. Tätä tulisi mahdollisuuksien mukaan soveltaa myös kunnan sisällä esimerkiksi ympäristönsuojelun, ympäristöterveyden ja rakennusvalvonnan kanssa tehtävässä yhteistyössä silloin, kun samassa kohteessa on toisiinsa linkittyviä haasteita.

Prosessien venyminen erityisesti vanhemmissa roskaantumisissa on koettu yhtenä ongelmana Lohjan ympäristönsuojelussa. Aikaisemmin on käytetty todella vähän hallintopakkokeinoja ja kiinteistöä on vain vuodesta toiseen kehoitettu ja toivottu, että omistajat alkavat toimia ja kiinteistöt siistiytyvät. Vanhoissa roskaantumisissa haasteena on monesti se, että kiinteistön omistaja on myös ikääntynyt ja siivoamismahdollisuudet ovat rajalliset. Monesti myös asenteiden korjaaminen vanhemman sukupolven kanssa on haasteellista, koska aina on asiat näin tehty eikä niihin ole ennen puututtu. Nyt Lohjan ympäristönsuojelussa on kuitenkin pyritty tehostamaan toimintaa ja loputonta kehoitustulvaa on rajoitettu. Tavoitteena on, että vakavimmissa roskaantumisissa kehotuksia lähtee yksi kappale, jonka jälkeen asia etenee tarvittaessa hallintopakkokeinoihin.

Hallintopakkokeinojen haasteena ympäristönsuojeluviranomaisen näkökulmasta on kuitenkin niiden hitaus, koska jokaisesta vaiheesta on mahdollista valittaa ylempiin oikeusasteisiin. Lisäksi ympäristönsuojeluviranomaisen vaikutusmahdollisuudet kiinteistön siivoamiseksi ovat rajalliset. Siinä kohtaa, kun uhkasakko on tuomittu maksettavaksi ja kiinteistön roskaaja edelleen kieltäytyy siivoamasta kiinteistöä, on keinot aika lailla käytetty. Tässä kohtaa on mahdollista tietysti käyttää esimerkiksi toista hallintopakkokeinoa, kuten juoksevaa uhkasakkoa tai teettämisuuhkaa. Juoksevan uhkasakon käytössä tai ylipäänsä hallintopakkokeinojen käytössä on kuitenkin huomioitava, että asianosaisella tulee olla uhkasakkolain mukaan tosiasiallinen mahdollisuus noudattaa hänelle asetettuja velvoitteita. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että asianosainen kykenee tekemään hänelle asetetut siivousvelvoitteet niin teknisesti kuin taloudellises-tikin (Hallituksen esitys eduskunnalle uhkasakkolaiksi 1990). Mikäli kiinteistölle on jo asetettu kiinteä uhkasakko, saattaa olla, että asianosaiselle aikaisemmin tuomitun summan johdosta (taloudellisista syistä), hänellä ei enää ole tosiasiallista mahdollisuutta noudattaa hänelle asetettuja velvoitteita. Tällöin juoksevaa uhkasakkoa ei hänelle voida enää asettaa. Teettämisuuhassa taas on se riski, että laskun maksaminen jää kunnalle tai kaupungille, jonka takia niitä on käytetty todella vähän.

Siinä kohtaa, kun kiinteistölle on tuomittu uhkasakko maksettavaksi, ei ympäristönsuojeluviranomaisella todennäköisesti siis enää ole mahdollisuutta tehdä asialle hallinnollisin keinoin mitään. Kohteeseen kannattaa kuitenkin pohtia mahdollisen tutkintapyynnön tekemistä poliisille, jolloin asia etenee rikostutkinnan puolelle. Usein vakavammis-sa tapauksissa nämä kaksi eri polkua, rikostutkinta ja ympäristönsuojeluviranomaisen hallinnolliset prosessit kulkevat yhtä aikaa, mutta ne etenevät molemmat omaa tahti-aan.

Tutkintapyyntöjen tekeminen ei ole kuitenkaan mikään helppo ja yksinkertainen tehtävä. Niiden tekeminen on työlästä ja aikaa vievää. Tutkintapyyntöihin on kirjattava muun muassa hyvin tarkasti viranomaisen tekemät toimet asian korjaamiseksi. Myös rikoksesta saatu hyöty tulee arvioida tutkintapyyntöihin. Tämä tarkoittaa pääasiassa rahallisen hyödyn arviointia. Hyöty voi koostua esimerkiksi laiminlyödyistä lupa- ja valvontamaksuista sekä jätehuollon maksuista. Monesti on kuitenkin todella vaikeaa arvioida rahasummia, koska ei ole tarkkaa tietoa rikkeen kestosta, jätteen määrästä tai itse toiminnan luonteesta. Koska tutkintapyyntöjen tekeminen on työlästä ja aikaa vievää, jätetään pienempiä rikkeitä usein ilmoittamatta. Tämä ei tietenkään ole hyvä asia, sillä se saattaa antaa sellaisen käsityksen rikkojille, että tällaisia asioita voi huoletta tehdä, koska niistä ei kuitenkaan tehdä ilmoitusta. Pienemmistäkin rikkeistä tulisi aina ilmoittaa poliisille.

Yksi merkittävimmistä seikoista viranomaisyhteistyön kehittämiseksi on taata tiedon kulku ja jakaa toimintatapoja muille viranomaisille. Myös ympäristörikostorjunnan strategian toimenpideohjelmaan vuosille 2019-2020 on kirjattu, että tarkoituksena on kehittää alueellisten ryhmien välistä vuorovaikutusta toimintamalleista ja parhaista käytännöistä. Tämän työn yksi keskeisimmistä tavoitteista on nimenomaan kirjata ylös jo opittuja taitoja ja tietoja ja jakaa niitä eteenpäin muille viranomaisille. Tällaista tietojen jakoa on tehty jo usean vuoden ajan ympäristörikostorjunnan yhteistyöpalavereissa ja lisäksi aiheesta on tehty opinnäytetöitä. Yksi riski tietojen häviämiseen on kuitenkin ihmisten vaihtuvuudella työpaikoilla. Työntekijät lähtevät uusiin työpaikkoihin ja vievät samalla suuren määrän tietoa mukanaan ilman, että sitä on kirjattu minnekään ylös.

Yhteisten valvontakierrosten tekeminen poliisin kanssa on tehostanut paljon roskaantuneiden kiinteistöjen siivoamista. Lisäksi Lohjan ympäristönsuojelun omien prosessien tehostaminen sekä toimintatapojen muuttaminen on osaltaan vaikuttanut positiivisesti kiinteistöjen siivoamiseen. Myös se, että yhteisvalvontakierroksia on tehty jo useamman vuoden ajan, on välittänyt kuntalaisille viestiä siitä, että yhteistyötä on tehostettu ja asiat etenevät. Lisäksi on ollut havaittavissa, että monessa tapauksessa roskaantuneiden kiinteistöjen haltijat tuntevat toisensa ja sana kulkee myös sitä kautta eteenpäin. Tämä viestin välittyminen osaltaan myös vaikuttaa positiivisesti tilanteeseen. Kun huomataan, että tutulle on tullut sanktiota tai seuraamuksia toiminnasta, pyritään itse välttämään niiltä hoitamalla asiat asianmukaisesti kuntoon.

Siisti ympäristö on ilo jokaiselle. Vaikka roskaantuneiden kiinteistöjen hoitamisessa on ollut haasteita, on ollut ilo huomata siistittyneiden kohteiden omistajien/haltijoiden tyy-

tyväisyys, kun he ovat ryhtyneet siivoustoimenpiteisiin ja huomanneet kiinteistöjensä siistiytyneen. Tässä työssä on esitetty yksi toimintamalli roskaantuneiden kiinteistöjen hoitamiseen viranomaisyhteistyön avulla. Mallia voi ja pitää kehittää ja toivon mukaan siitä on apua myös muille kunnille heidän suunnitellessa omia toimintamallejaan tai käyttäessään tätä mallia. Työn tarkoituksena on myös lisätä keskustelua laajemmin toimivan valvontamallin kehittämiseksi, jotta roskaantuneet kiinteistöt saataisiin nopeammin ennallistettua ja ehkäistäisiin vakavampien roskaantumisten syntyminen.

10 LÄHDELUETTELO

Hallintolaki 434/2003. Viitattu 26. Kesäkuu 2019

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434#O1L2P9>.

Hallituksen esitys eduskunnalle uhkasakkolaiksi 1990. Eduskunta.fi. Viitattu 27. Marraskuu 2019

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_63+1990.pdf.

Jätelaki 646/2011. Viitattu 20. Elokuu 2019

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110646>.

Kaivetut maa-ainekset- Jäteluonne ja käsittely 2015. Ympäristöministeriö; ympäristönsuojeluosasto. Viitattu 28. Lokakuu 2019 <https://docplayer.fi/25054835-Ymparistoministerio-ymparistonsuojeluosasto-kaivetut-maa-ainekset-jateluonne-ja-kasittely.html>.

Kuntaliitto 2017. Kuntaliitto.fi Roskaaminen. Viitattu 28. Lokakuu 2019

<https://www.kuntaliitto.fi/roskaaminen>.

Lohjan karttapalvelu 2019. Viitattu 27. Marraskuu 2019 <https://karttapalvelu.lohja.fi/>.

Lohjan kaupungin hallintosäätö. 2016. Lohja: Lohjan kaupunki.

Lohja.fi (a). Kaupunkitietoa. Viitattu 14. Toukokuu 2019 <https://www.lohja.fi/kaupunki-ja-hallinto/lohjan-kaupunki/historiaa/>.

Lohja.fi (b). Lohja lyhyesti. Viitattu 14. Toukokuu 2019 <https://www.lohja.fi/kaupunki-ja-hallinto/lohjan-kaupunki/historiaa/lohja-tilastoissa/lohja-lyhyesti/>.

Lohja.fi (c). Lohjan luonto. Viitattu 14. Toukokuu 2019 <https://www.lohja.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparisto-luonto/lohjan-luonto/>.

Lohja.fi (d). Vesistöt. Viitattu 14. Toukokuu 2019 <https://www.lohja.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparisto-luonto/lohjan-luonto/lohjan-vesistot/#lohjanvesistotpahkinankuoressa>.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999. Viitattu 28. Lokakuu 2019

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132#L22P166>.

Rikoslaki 39/1889. Viitattu 28. Toukokuu 2019

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L48>.

Ulkasakkolaki 1113/1990. Viitattu 26. Kesäkuu 2019.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19901113#L2P10>.

Valtioneuvoston asetus kaatopaikoista 331/2013. Viitattu 29. Lokakuu 2019

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20130331#L1P3>.

Ympäristöministeriö 2019. www.ym.fi. Viitattu 28. Toukokuu 2019 <https://www.ym.fi/fi-FI/Ymparisto/Ymparistorikokset>.

Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014. Ympäristöministeriö.

Ympäristöministeriön hallinnon ohjeita 9/2014. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Ympäristönsuojelulaki 527/2014. Viitattu 6. Marraskuu 2019

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140527#L2P16>.

Ympäristörikoskatsaus 2019. Ympäristörikosseurantatyöryhmä. Viitattu 28. Elokuu 2019

https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/82841_IP1707971_Poliisihallitus_ymparistorikoskatsaus_julk_net3.pdf?310c5de51914d788.

Ympäristörikosten toimenpideohjelma vuosille 2019-2020. Viitattu 28. Toukokuu 2019

[file:///C:/Users/saara.koivumaki/Downloads/YMP%C3%84RIST%C3%96RIKOSTORJUNNAN%20TOIMENPIDEOHJELMA%20vuosille%202019%20%E2%80%93%202020%20\(5\).pdf](file:///C:/Users/saara.koivumaki/Downloads/YMP%C3%84RIST%C3%96RIKOSTORJUNNAN%20TOIMENPIDEOHJELMA%20vuosille%202019%20%E2%80%93%202020%20(5).pdf).

Ympäristörikostorjunnan strategia ja toimenpideohjelma 2015. Ympäristöministeriö.

Viitattu 28. Toukokuu 2019 <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10138/153955>.

LOHJAN YMPÄRISTÖNSUOJELUN JA LOHJAN RIKOSTUTKINNAN VALVONTA-KIERROS KESKIVIIKKONA 10.10.2018

Lähtö Lohjan kaupungintalolta (Monkola, Karstuntie 4) klo 7.10.

1. Kohde 1, osoite ja kiinteistötunnus klo 7.45-8.00

Kahvitauko Leipomo ja kahvila Tuukkanen Ky:ssä (Koivusalontie 2) n. klo 8.45-9.00

2. Kohde 2, osoite ja kiinteistötunnus klo 9.20-9.40

3. Kohde 3, osoite ja kiinteistötunnus klo 9.40-9.55

4. Kohde 4, osoite ja kiinteistötunnus klo 10.05-10.30

5. Kohde 5, osoite ja kiinteistötunnus klo 10.55-11.15

6. Kohde 6, osoite ja kiinteistötunnus klo 11.30-11.45

Lounastauko Pusulan Nesteellä (Sentraalitie 4/Lehtolantie 1) n. klo 12.00-12.35

7. Kohde 7, osoite ja kiinteistötunnus klo 12.50-13.10

8. Kohde 8, osoite ja kiinteistötunnus klo 13.15-13.30

9. Kohde 9, osoite ja kiinteistötunnus klo 13.35-13.55

10. Kohde 10, osoite ja kiinteistötunnus klo 14.15-14.30

Kahvitauko Siilo Cafe & Cateringissä (Mäntynummentie 1) n. klo 14.45-15.05

11. Kohde 11, osoite ja kiinteistötunnus klo 15.10-15.35

12. Kohde 12, osoite ja kiinteistötunnus klo 15.40-16.00

Paluu kaupungintalo Monkolaan klo 16.30

Lähetetään saantitodistuksella:

Nimi
Osoite

Tarkastusmuistio, kehotus ja uhkasakkolain 22 §:n mukainen asianosaisen kuuleminen

Aika 16.10.2019

Paikka osoite ja kiinteistötunnus

Läsnä Henkilö C, kiinteistön vuokralainen
X.X. Länsi-Uudenmaan poliisilaitos, Lohjan rikostutkinta
Y.Y, Lohjan ympäristönsuojelu
Z.Z, Lohjan ympäristönsuojelu

Taustaa Ensimmäinen ilmoitus Henkilön A omistaman kiinteistön 444-000-000-000 epäsiisteydestä saapui Lohjan ympäristövalvontaan vuonna 2009. Ilmoituksen johdosta kiinteistölle suoritettiin valvontakäynti 27.5.2009. Tuolloin kiinteistöllä havaittiin runsaasti erilaisia ja erikuntoisia tavaroita kuten ajoneuvojen renkaita ja ainakin 10 romuajoneuvoa.

Seuraavilla valvontakäynneillä 10.9.2009 ja 22.10.2009 kiinteistöllä havaittiin paljon erilaista tavaraa sekä joitakin kemikaaliastioita. Lisäksi havaittiin mahdollisia jälkiä jätteiden poltosta. Valvontakäynnillä 22.10.2009 keskusteltiin kiinteistön silloisen asukkaan Henkilön B kanssa kiinteistön siivouksesta. Henkilön B mukaan kiinteistön siivoustoimenpiteet oli aloitettu.

12.5.2010 suoritetulla valvontakäynnillä havaittiin kiinteistöllä edelleen runsaasti romua. Kiinteistön siivous ei ollut edennyt sovitusti. Ensimmäinen kirjallinen kehotus koskien kiinteistön epäsiisteyttä ja rakennusten huonoa kuntoa toimitettiin kiinteistönomistajalle Henkilölle A 2.12.2010. Määräaika kehotuksessa oli 27.5.2011.

Seuraavalla valvontakäynnillä 8.9.2011 huonokuntoisen navettarakennuksen purkutyöt oli aloitettu. Valvontakäynnillä keskusteltiin Henkilö B kanssa mm. kemikaalien asianmukaisesta varastoinnista ja siivoamisen

etenemisestä. Siivoustoimenpiteet olivat käynnissä ja mm. sähkö- ja elektroniikkaromua oli toimitettu kiinteistöltä pois.

Valvontakäynnillä 14.6.2012 havaittiin, ettei kiinteistön siistiytyminen tai navetan purkamisen olleet edenneet näkyvästi. Henkilön B kanssa sovittiin muun muassa, että vuoden 2012 loppuun mennessä kiinteistöltä poistetaan SER-jätteet sekä jäteöljyt.

Toistuvien ilmoitusten ja ilmakuvista tehtyjen havaintojen perusteella kiinteistölle tehtiin Lohjan ympäristönsuojelun ja Lohjan rikostutkinnan yhteinen tarkastuskäynti 30.5.2017. Tarkastuksella todettiin, että kiinteistön nykyisen haltijan/vuokralaisen Henkilön C siistimistötoimenpiteistä huolimatta kiinteistö oli edelleen epäsiisti ja piha-alueella säilytettiin edelleen runsaasti erilaisia tavaroita ja materiaaleja, esimerkiksi metalliromua, romuajoneuvoja, ajoneuvojen renkaita ja käytöstä poistettuja öljysäiliöitä. Henkilön C mukaan osa kiinteistöllä säilytettävistä romuajoneuvoista kuului Henkilölle B. 30.5.2017 suoritetun tarkastuskäynnin seurauksena Henkilölle C lähetettiin 2.6.2017 päivätty kirjallinen kehoitus siivoussuunnitelman laatimiseksi kiinteistölle. Suunnitelmassa Henkilön C tuli esittää, mikä alue kiinteistöstä olisi siivottu 31.8.2017 mennessä, mikä 31.5.2018 mennessä ja mikä 31.8.2018 mennessä niin, että kiinteistö on kokonaisuudessaan siivottu 31.8.2018 mennessä. Henkilön C siivoussuunnitelma saapui Lohjan ympäristönsuojeluun 19.7.2017. Myöhemmin Henkilö C pyysi ja sai ensimmäisen alueen siivoukseen lisäaikaa 30.9.2017 saakka.

Lohjan ympäristönsuojelu ja Lohjan rikostutkinta kävivät 4.10.2017 yhteistarkastuksella Henkilön A omistamalla kiinteistöllä 444-000-000-000. Tarkastus tehtiin 2.6.2017 päivätyn siivouskehotuksen ja henkilön C toimitetun siivoussuunnitelman noudattamisen valvomiseksi. Tarkastuksella havaittiin muun muassa, että kiinteistön yleisilme oli edelleen erittäin epäsiisti, ja piha-alueella varastoitiin edelleen suurta määrää sekalaisia tavaroita ja materiaaleja. Kiinteistö oli tarkastushetkellä vakavasti roskaantunut ja se vaikutti jätteiden luvattomalta käsittelypaikalta. Kiinteistön maapohja on pinnoittamaton.

Henkilö C kertoi toimittaneensa piha-alueelta pois romuautoja sekä omista tavaroistaan noin puolet eli pari siirtolavallista. Henkilön B tavaroista. Henkilö C kertoi vieneensä pois sen, mihin oli saanut luvan. Muun siivoukseen käyttämänsä ajan Henkilö C kertoi kuluneen tavaroiden lajitteluun tontilla. Henkilön C mukaan hänen omat tavaransa kiinteistöllä on lajiteltu käyttötavaroihin ja sulatukseen menevään metalliromuun. Loput tavaroista ovat Henkilön C mukaan Henkilön B omaisuutta. Henkilön C mukaan esimerkiksi tiilet, elementtiharkot, styroksit, muovijätteet, puulavat, tynnyrit, vanteet, renkaat, pakoputket, käyttökelvoton asuntovaunu sekä Toyota- ja Mitsubishi-merkkisten maastoautojen lavat kuuluivat Henkilölle B. **Henkilö C kertoi, että hänellä on kesäkuusta 2017 lähtien ollut oma yritys, joka kuljettaa romuautoja.** Lohjan ympäristönsuojelu muistutti, että jätteen ammattimaista kuljettamista harjoittavan yrityksen on haettava toiminnan hyväksymistä jätehuoltorekisteriin.

Lohjan ympäristönsuojelu on kehottanut kiinteistön 444-000-000-000 omistajaa Henkilöä A 2.6.2017 päivätyllä kirjeellä sekä kiinteistön vuokralaista Henkilöä C 2.6.2017 ja 16.11.2017 päivätyillä kirjeillä siivoamaan

kiinteistön kokonaisuudessaan 31.8.2018 mennessä. Sittemmin henkilö C pyysi lisää aikaa 30.9.2018 asti, joka myönnettiin.

Henkilölle C soitettiin Lohjan ympäristönsuojelusta 27.4.2018, jolloin selvitettiin siivouksen etenemistä. Henkilö C totesi, että kiinteistö oli ollut vielä sen verran määrässä kunnossa, että talven jäljiltä ei ollut päästy siivoustoimenpiteitä siellä jatkamaan. Henkilö C selvitti, että hän oli sopinut Henkilön A kanssa kiinteistöllä tehtävistä siivoustoimenpiteistä toukokuun 2018 aikana. Henkilön C mukaan tarkoitus oli, että Henkilö A ja Henkilö B hakevat kiinteistöltä heille kuuluvan ylimääräisen tavaran pois ja siivoavat omat jätteensä kiinteistöltä asianmukaisesti vastaanottoaikoihin. Henkilö C selvitti kuljettaneensa romuautoja pääosin Espoon ja Kirkkonummen suunnalta Romu Keinäselälle. Sovittiin alustavasti niin, että Lohjan ympäristönsuojelu tekee tarvittaessa tarkastuskäynnin kesän 2018 aikana, mutta siivouksen lopputarkastus tehdään ympäristönsuojelun ja Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen yhteistarkastuksena 31.8.2018 ajankohdan jälkeen. Henkilölle C ilmoitettiin 10.10.2018 pidettävästä valvontakäynnistä sähköpostitse 14.9.2018 sekä 5.10.2018. Kiinteistön omistajalle Henkilölle A ilmoitettiin valvontakäynnistä puhelimitse 8.10.2018.

Kiinteistölle tehtiin 10.10.2018 yhdessä Lohjan ympäristönsuojelun ja Lohjan rikostutkinnan kanssa valvontakäynti. Tuolloin kiinteistöllä todettiin edelleen olevan suuria määriä käytöstä poistettuja esineitä ja materiaaleja sekä työkoneita ja autoja. Kiinteistön yläosasta oli siivottu pois jättepuuta, romumetallia sekä kerätty kuorma-autoon vanhoja renkaita. Kiinteistö ei ollut siistiytynyt merkittävästi edelliseen käyntiin verrattuna ja kiinteistölle oli tuotu lisää materiaalia. Henkilö C kertoi tuoneensa kiinteistölle rakennuskopit sekä romu- ja harrasteautot. Kiinteistön piha-alueella rinteessä oli voimakas polttoöljyn haju. Sekä kiinteistön vuokralaista että kiinteistön omistajaa on kehoitettu 1.2.2019 päivätyllä kirjeellä. Lisäksi heitä kuultiin uhkasakkolain 22 §:n mukaisesti.

Viimeisin valvontakäynti suoritettiin kiinteistölle 16.10.2019, jota tämä muistio koskee. Valvontakäynnistä on ilmoitettu sekä kiinteistön vuokralaiselle Henkilölle C että kiinteistön omistajalle Henkilölle A etukäteen puhelimitse 26.9.2019.

Tarkastuskäynti 16.10.2019

Lohjan ympäristönsuojelu ja Lohjan rikostutkinta kävivät yhteistarkastuksella 16.10.2019 osoitteessa xxx kiinteistöllä 444-000-000-000. Kiinteistöllä todettiin mm. seuraavaa:

- Kiinteistön siisteydessä ei ollut tapahtunut merkittävää muutosta edellisen tarkastuksen jälkeen. Kiinteistö oli epäsiisti.
- Kiinteistöllä varastoitiin edelleen runsaasti käytöstä poistettuja esineitä ja materiaalia sekä työkoneita ja autoja.
- Kiinteistöllä oli mm. sekalaista metalli- ja muovitarvikea, auton renkaita, letkuja, puutarvatarvikea, tynnyreitä, kontteja, peltiä, pressuja, styroksia, säiliöitä, erilaisia laitteita ym. Tavarat olivat kiinteistöllä sekaisin ja niistä oli vaikea erottaa, mitkä olivat käyttökelpoisia tavaroita. Ulkovarastointi on kiinteistöllä laajamittaista, jo-

ten kaikkien tavaroiden luettelointi ei ole mahdollista tässä muistiossa. Tarkastuksella otettiin valokuvia.

- Kiinteistöllä kulkeva tie oli pehmennyt ja mutainen.
- Henkilöä C on ohjeistettu mm. siitä, että ammattimainen jätteenkäsittely on luvanvaraista eikä kohdekiinteistöllä saa tällaista toimintaa harjoittaa ilman asianmukaista ympäristölupaa.
- Henkilöä C kanssa keskusteltiin jätteiden kuljettamisesta. Lohjan ympäristönsuojelu muistutti, että jätteiden ammattimainen kuljettaminen vaatii yrittäjän rekisteröitymistä jätehuoltorekisteriin (Jätelaki 646/2011, 94 §). Henkilö C kertoi, että on joskus rekisteriin kuulunut, mutta tällä hetkellä hän ei ole varma onko rekisterissä kirjoilla. **Lohjan ympäristönsuojelu on saanut 12.11.2019 tiedon, että Henkilö C on toimittanut Uudenmaan ELY-keskukseen hakemuksen jätehuoltorekisteriin liittymisestä.**
- Edellisellä valvontakäynnillä havaittua polttoöljyn hajua ei tällä valvontakäynnillä havaittu. Polttoöljyn hajun lähde ei edellisellä käynnillä selvinnyt.
- Yhteenvedona voidaan todeta, että kohdekiinteistö on roskaantunut ja että siellä harjoitetaan jätteiden keräystä, käsittelyä ja välivarastointia ilman asianmukaista ympäristölupaa. Kiinteistöllä ei ole noudatettu annettuja siivouskehotuksia määräaikaan mennessä.

KEHOTUS

Lohjan ympäristönsuojelu muistuttaa, että 1.2.2019 päivätyssä kirjeessä (liite 1) annettu kehoitus on edelleen voimassa, kunnes vaaditut toimenpiteet on tehty loppuun saakka.

Lohjan ympäristönsuojelu katsoo, että kiinteistöllä 444-000-000-000 osoitteessa xxx harjoitettava toiminta on jätteen ammattimaista hyödyntämistä ja käsittelyä, joka on ympäristönsuojelulain (527/2014) liitteen 1, taulukon 2, kohdan 13 f) perusteella ympäristöluvanvaraista. Toimintaa harjoitetaan ansiotarkoituksessa ja kyseessä olevalla kiinteistöllä varastoidaan laajamittaisesti rakennustavaraa sekä erilaisia käytöstä poistettuja esineitä ja materiaaleja.

Kiinteistöllä tulee välittömästi lopettaa jätteen laitos- ja ammattimainen hyödyntäminen ja käsittely. Tällaisen toiminnan harjoittamiseen on oltava lainvoimainen ympäristölupa.

Lohjan ympäristönsuojelu muistuttaa, että kiinteistöllä jatkossa säilytettävät käyttökelpoiset ja käytössä olevat rakennustarvikkeet, esineet ja materiaalit tulee säilyttää asianmukaisesti ja siististi niin, että niiden käyttöominaisuudet eivät heikkene varastoinnin aikana.

Lohjan ympäristönsuojelu muistuttaa, että jätteitä ei saa polttaa eikä haudata maahan.

Kopiot tositteista jätteiden, metalliromun, romuautojen yms. asianmukaisen hävittämisen toteamiseksi tulee toimittaa Lohjan ympäristönsuojeluun osoitteeseen Lohjan ympäristönsuojelu, PL 71, 08101 Lohja tai ymparistonsuojelu@lohja.fi.

ASIANOSAISEN KUULEMINEN

Lohjan ympäristönsuojelu aikoo viedä Lohjan vetovoimalautakunnan lupajaoston käsiteltäväksi esityksen, jossa kiinteistön 444-000-000-00 vuokralainen Henkilö C määrää tänä sakon uhalla suorittamaan yllä mainitussa kehotuksessa määrätyt kiinteistön siivoustoimenpiteet. Lohjan ympäristönsuojelu tulee esittämään myös, että määräystä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta. Asianosaiset kuullaan uudestaan, koska Lohjan ympäristönsuojelu ei ole ehtinyt edellisen kuulemiskirjeen jälkeen vielä valmistelemaan uhkasakonasettamispäätöstä Lohjan vetovoimalautakunnan lupajaostoon.

Lohjan ympäristönsuojelu varaa Henkilölle C uhkasakkolain (1113/1990) 22 §:n nojalla tilaisuuden selityksen antamiseen ennen asian viemistä Lohjan vetovoimalautakunnan lupajaoston käsittelyyn. Kirjallinen selitys tulee toimittaa kuu-kauden kuluessa tämän kirjeen vastaanottamisesta osoitteeseen Lohjan ympäristönsuojelu, PL 71, 08101 Lohja tai sähköisesti ymparistonsuojelu@lohja.fi. Selityksen antamatta jättäminen ei estä asian jatkokäsittelyä.

Perustelut

Ympäristönsuojelulaissa (527/2014) säädetään mm. seuraavaa:

5 § Ympäristön pilaantumisen tarkoitetaan sellaista päästöä, seurauksena aiheutuu joko yksin tai yhdessä muiden päästöjen kanssa:

- a) terveyshaittaa
- b) haittaa luonnolle ja sen toiminnoille
- c) luonnonvarojen käyttämisen estymistä tai melkoista vaikeutumista
- d) ympäristön yleisen viihtyisyyden tai erityisten kulttuuriarvojen vähentymistä
- e) ympäristön yleiseen virkistyskäyttöön soveltuvuuden vähentymistä
- f) vahinkoa tai haittaa omaisuudelle taikka sen käytölle
- g) muu näihin rinnastettava yleisen tai yksityisen edun loukkaus

6 § Selvilläolovelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä ja niiden hallinnasta sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista (selvilläolovelvollisuus).

7 § 1 mom. Velvollisuus ehkäistä ja rajoittaa ympäristön pilaantumista

Toiminnanharjoittajan on järjestettävä toimintansa niin, että ympäristön pilaantuminen voidaan ehkäistä ennakolta. Jos pilaantumista ei voida kokonaan ehkäistä, se on rajoitettava mahdollisimman vähäiseksi. Toiminnanharjoittajan on rajoitettava toimintansa päästöt ympäristöön ja viemäriverkostoon mahdollisimman vähäisiksi.

16 § Maaperän pilaamiskielto

Maahan ei saa jättää tai päästää jätettä tai muuta ainetta taikka eliöitä tai pieneliöitä siten, että seurauksena on sellainen maaperän laadun huononeminen, josta voi aiheutua vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle, viihtyisyyden melkoista vähentymistä tai muu niihin verrattava yleisen tai yksityisen edun loukkaus (maaperän pilaamiskielto).

27 § Yleinen luvanvaraisuus

Ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan, josta säädetään liitteen 1 taulukossa 1 (direktiivilaitos) ja taulukossa 2, on oltava lupa (ympäristölupa). Eläinsuo-

jan luvanvaraisuuden määrittämiseen eräissä tapauksissa käytettävistä eläinyksikkökertoimista säädetään liitteessä 3. (10.4.2015/423)

Ympäristölupa on lisäksi oltava:

- 1) toimintaan, josta saattaa aiheutua vesistön pilaantumista eikä kyse ole vesilain mukaan luvanvaraisesta hankkeesta;
- 2) jätevesien johtamiseen, josta saattaa aiheutua ojan, lähteen tai vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitetun noron pilaantumista;
- 3) toimintaan, josta saattaa ympäristössä aiheutua eräistä naapuruussuhteista annetun lain (26/1920) 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta räsitusta.

Jätelaissa (646/2011) säädetään mm. seuraavaa:

5 § 1 momentti, Jätteen määritelmä

Tässä laissa tarkoitetaan jätteellä ainetta tai esinettä, jonka sen haltija on poistanut tai aikoo poistaa käytöstä taikka on velvollinen poistamaan käytöstä.

13 § Jätteestä ja jätehuollosta aiheutuvan vaaran ja haitan ehkäiseminen

Jätettä ei saa hylätä eikä käsitellä hallitsemattomasti.

Jätteestä ja jätehuollosta ei saa aiheutua vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle, roskaantumista, yleisen turvallisuuden heikentymistä taikka muuta näihin rinnastettavaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta. Jätteen keräyksessä ja kuljetuksessa sekä jätteen käsittelylaitoksen tai -paikan sijoittamisessa, rakentamisessa, käytössä ja käytön jälkeisessä hoidossa on erityisesti huolehdittava siitä, ettei jätehuollosta aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavia päästöjä mukaan lukien melua ja hajua taikka viihtyisyyden vähentymistä. Toiminnan, laitoksen tai paikan on lisäksi sovellettava ympäristöön ja maisemaan.

Jätehuollossa on periaatteena, että käytetään parasta käyttökelpoista tekniikkaa ja noudatetaan ympäristön kannalta parasta käytäntöä.

28 § Jätehuollon järjestäminen

Jätteen haltijan on järjestettävä jätehuolto, jollei tässä luvussa taikka 5 tai 6 luvussa toisin säädetä.

Kiinteistön haltijan on järjestettävä jätehuolto, jos jätteen haltija ei huolehdi velvollisuudestaan tai tätä ei tavoiteta ja jos kiinteistön haltija on sallinut jätettä tuottavan toiminnan kiinteistöllä tai jätteen tuomisen kiinteistölle.

29 §, Jätteen luovuttaminen

Jätteen saa luovuttaa vain sille, jolla on:

- 1) 11 luvun mukaisen jätehuoltorekisteriin hyväksymisen tai merkitsemisen perusteella oikeus ottaa vastaan kyseistä jätettä; tai
- 2) ympäristönsuojelulain mukaisen ympäristöluvan tai saman lain mukaisen ympäristönsuojelun tietojärjestelmään rekisteröinnin perusteella oikeus ottaa vastaan kyseistä jätettä.

Jätteen saa luovuttaa myös vastaanottajalle, jolta ei edellytetä 1 momentissa tarkoitettua hyväksymistä, merkitsemistä, ympäristölupaa tai rekisteröintiä, jos tällä on riittävä asiantuntemus sekä taloudelliset ja tekniset valmiudet jätehuollon järjestämiseen.

58 §, Ajoneuvon toimittaminen romutettavaksi

Ajoneuvon haltijan on toimitettava romutettavaksi tarkoitettu ajoneuvo tuottajan lukuun toimivalle kerääjälle tai käsittelijälle.

59 §, Romutustodistus ja ajoneuvon lopullinen rekisteristä poistaminen

Kerääjän tai käsittelijän on annettava ajoneuvon haltijalle romutustodistus tarkistettuun tämän oikeuden luovuttaa ajoneuvo romutusta varten. Kerääjän tai käsittelijän on ilmoitettava romuttamisesta Liikenteen turvallisuusvirastolle ajoneuvon lopulliseksi poistamiseksi ajoneuvorekisteristä. Liikenteen turvallisuusvirasto perii rekisteristä poistamisesta tuottajalta maksun, johon sovelletaan, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) ja sen nojalla säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisteristä poistamisesta ja romutustodistuksesta.

72 §, Roskaamiskielto

Ympäristöön ei saa jättää jätettä, hylätä konetta, laitetta, ajoneuvoa, alusta tai muuta esinettä eikä päästää ainetta siten, että siitä voi aiheutua epäsiisteyttä, maiseman ruumentumista, viihtyisyyden vähentymistä, ihmisen tai eläimen loukkaantumisen vaaraa tai muuta niihin rinnastettavaa vaaraa tai haittaa (roskaamiskielto).

73 §, Roskaajan siivoamisvelvollisuus

Roskaajan on poistettava roskaava esine tai aine ympäristöstä ja muutoinkin siivottava roskaantunut alue.

74 §, Toissijainen siivoamisvelvollisuus

Jos roskaajaa ei saada selville tai tavoiteta taikka jos roskaaja ei huolehdi siivoamisvelvollisuudestaan, siivoamisvelvollinen on:

- 1) maantien, yksityisen tien, radan tai sataman pitäjä alueella, joka on roskaantunut tien, radan tai sataman käytöstä;
- 2) virkistykseen yleisesti käytettäväksi tarkoitetun alueen haltija tai ulkoilu- tai moottorikelkkareitin pitäjä alueella, joka on roskaantunut alueen tai reitin käytöstä;
- 3) yleisötilaisuuden järjestäjä tilaisuuteen varatulla ja sen välittömässä läheisyydessä olevalla alueella, joka on roskaantunut tilaisuuden johdosta, tai alueen haltija, jos tilaisuus järjestetään hänen suostumuksellaan eikä tilaisuuden järjestäjä huolehdi siivoamisvelvollisuudestaan;
- 4) jätteen vastaanotto paikan pitäjä sille varatulla ja sen välittömässä läheisyydessä olevalla alueella, joka on roskaantunut paikan käytöstä;
- 5) muun kuin 1–4 kohdassa tarkoitetun alueen haltija voimassa olevan asemakaavan alueella;
- 6) muun kuin 1–5 kohdassa tarkoitetun alueen haltija, jos siivoaminen ei ole kokonaisuutena arvioiden kohtuutonta ottaen huomioon haltijan mahdollisuudet ehkäistä roskaantumista tai huolehtia siivoamisesta, roskaantumisen määrä ja roskaantuneen alueen sijainti sekä muut näihin rinnastettavat seikat.

Jos 1 momentin 6 kohdassa tarkoitetun alueen haltija laiminlyö siivoamisvelvollisuutensa tai haltijalla ei ole siivoamisvelvollisuutta mainitun kohdan nojalla, siivoamisvelvollinen on kunta.

75 §, Siivoamisesta määrääminen

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi määrätä siivoamisvelvollisen täyttämään velvollisuutensa.

Jos kunta laiminlyö 74 §:n 2 momentissa tarkoitetun siivoamisvelvollisuutensa, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi antaa kunnalle siivoamisesta määräyksen.

Määräyksen antamisesta ja siihen liitettävästä velvoitteen laiminlyönnin varalle asetettavasta tehosteesta säädetään 13 luvussa.

122 § 1 mom 1) kohta Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisella, ympäristöministeriöllä ja Suomen ympäristökeskuksella tai tämän määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus pyynnöstä saada tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvontaa sekä lain täytäntöönpanoa varten:

1) tarpeelliset tiedot jätteen haltijalta tai muulta jätehuollon toimijalta taikka roskaantuneen alueen siivoamisvelvolliselta

125 §, Yksittäisen määräyksen antaminen

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa muuta kuin ympäristöluvanvaraista toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen roskaantumisen ehkäisemiseksi tai jätehuollon asianmukaiseksi järjestämiseksi. Määräyksen on oltava kohtuullinen ottaen huomioon toiminnan luonne ja roskaantumisen tai muiden haittojen merkittävyys.

126 §, Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Valvontaviranomainen voi:

1) kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua asetusta tai määräystä taikka jätteesiirtoasetusta, jatkamasta tai toistamasta säännösten vastaista menettelyä tai määrätä asianomaisen täyttämään muulla tavoin velvollisuutensa;

2) määrätä 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla menetellyt palauttamaan ympäristö ennalleen tai poistamaan rikkomuksesta aiheutunut haitta;

3) määrätä jätettä tai tuotetta koskevista väliaikaisista toimista, kuten jätteen tai tuotteen asianmukaisesta varastoinnista tai säilyttämisestä, jätekuorman purkamisen kieltämisestä, jätteen palauttamisesta alkuperäiseen paikkaan tai muista vastaavista toimista, jotka ovat tarpeen 1 kohdassa tarkoitetussa tilanteessa.

Väliaikaisista toimista aiheutuneista kustannuksista vastaa se, joka on toiminut säännösten tai määräysten vastaisesti.

Määräyksen voi toimialallaan antaa kiireellisessä tapauksessa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen määräämä viranhaltija. Asia on kuitenkin viivytyksettä saatettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen päätettäväksi.

129 §, Uhkasakko, teettämisuhka ja keskeyttämisuhka

Valvontaviranomaisen tai ympäristöministeriön on tehostettava, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhallalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai toiminta keskeytetään tai kielletään. Tämän pykälän nojalla saatua tietoa ei saa käyttää todistena rikosta tai laiminlyöntimaksua koskevassa asiassa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen maksettavaksi määräämä uhkasakko peritään ulosottokaassa (705/2007) säädetyssä järjestyksessä. Jollei tästä laista muuta johdu, uhkasakkoa, teettämisuuhkaa ja keskeyttämisuuhkaa koskevaan asiaan sovelletaan muutoin, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

Valtioneuvoston asetus romuajoneuvoista sekä vaarallisten aineiden käytön rajoittaminen ajoneuvossa (123/2015) 10 §:n mukaan: Jätelain 59 §:ssä tarkoitetussa romutustodistuksessa on oltava:

- 1) todistuksen antaneen laitoksen tai yrityksen nimi, yhteystiedot ja nimikirjoitusnäyte sekä yritys- tai yhteisötunnus;
- 2) romutustodistuksen antaneelle laitokselle tai yritykselle myönnettävistä luvista vastaavan toimivaltaisen viranomaisen nimi ja osoite;
- 3) selvitys romutustodistuksen antaneen laitoksen tai yrityksen toimimisesta tuottajan lukuun;
- 4) romutustodistuksen antopäivä;
- 5) ajoneuvon kansallisuustunnus ja rekisterinumero;
- 6) ajoneuvon luokka, merkki ja malli;
- 7) ajoneuvon valmistenumero;
- 8) ajoneuvon haltijan nimi ja yhteystiedot, kansallisuus ja nimikirjoitusnäyte.

Jos ajoneuvon luovuttaa joku muu kuin ajoneuvoliikennerekisteristä annetussa laissa (541/2003) tarkoitettuun ajoneuvoliikennerekisteriin merkitty ajoneuvon omistaja, on romutustodistukseen liitettävä selvitys luovuttajan oikeudesta luovuttaa ajoneuvo. Liikenteen turvallisuusviraston on hyväksyttävä vastaavat tiedot sisältävä toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annettu romutustodistus.

Valtioneuvoston asetus romuajoneuvoista sekä vaarallisten aineiden käytön rajoittaminen ajoneuvoissa (123/2015) 7 §:n Liitteen 2 mukaan: Romuajoneuvojen varastointia ja esikäsittelyä koskevat tekniset vähimmäisvaatimukset:

1. Romuajoneuvojen esikäsittelyä edeltävässä varastointipaikassa, väliaikainen varastointi mukaan lukien, sekä romuajoneuvojen esikäsittelypaikassa on oltava vähintään:
  - asianmukainen nestetiiviiksi pinnoitettu alue, joka on varustettu nestevuotojen keräysjärjestelmällä sekä öljyjen ja rasvojen erottimilla;
  - asianmukainen jäte- ja valumavesien käsittelylaitteisto.

Uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään mm. seuraavaa:

8 §, Uhkasakon suuruus

Uhkasakon suuruutta harkittaessa on otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, veloitettun maksukyky ja muut asiaan vaikuttavat seikat.

19 §, Rekisteröinti

Uhan asettaneen viranomaisen on lähetettävä Maanmittauslaitokselle ilmoitus kiinteistöä koskevasta päävelvoitteesta ja sen tehosteeksi asetetusta uhasta merkinnän tekemiseksi kiinnityksistä pidettävään rekisteriin. Uhan asettaneen viranomaisen tai sen määräyksestä asianomaisen valvovan viranomaisen on lähetettävä vastaava ilmoitus asiaa koskevista myöhemmistä päätöksistä ja päävelvoitteen täyttämisestä. (13.12.2013/923)

Edellä 1 momentissa tarkoitettusta ilmoituksesta tehdään merkintä rekisteriin. Merkintä poistetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua sen tekemisestä, jollei uhan asettanut viranomainen ole ilmoittanut päävelvoitteen voimassaolon jatkumisesta.

22 §, Asianosaisen kuuleminen

Asianosaiselle on ennen uhkasakon asettamista ja tuomitsemista taikka teettämis- tai keskeyttämisuhan asettamista ja täytäntöön pantavaksi määräämistä koskevan asian ratkaisemista varattava tilaisuus selityksen antamiseen siten kuin hallintolain (434/2003) 34 §:ssä säädetään.

Hallintolaissa (423/2003) säädetään mm. seuraavaa:

34 §:n 1. momentti, Asianosaisen kuuleminen

Asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Uudenmaan jätehuoltomääräyksissä (1.7.2019 alkaen) säädetään mm. seuraavaa:

15 § Jätteen polttaminen

Jätteiden hävittäminen polttamalla on kielletty.

Haja-asutusalueella saa polttaa avopolttona vähäisiä määriä kuivia risuja ja oksia, maa- ja metsätaloudessa syntyviä vaarattomia polttokelpoisia jätteitä kuten kuivia olkia ja hakkuujätteitä sekä käsittelemätöntä puujätettä.

Kiinteistön tulipesissä saa polttaa käsittelemätöntä puujätettä, risuja ja oksia sekä vähäisiä määriä paperia, pahvia ja kartonkia.

Polttaminen ei saa aiheuttaa kohtuutonta savu-, noki- tai hajuhaittaa eikä muuta ympäristö- tai terveyshaittaa.

16 § Jätteen hautaaminen

Jätteen hautaaminen tai sijoittaminen maahan on kielletty. Puutarhajätettä ja puutuhkaa saa kuitenkin kohtuullisessa määrin käyttää oman kiinteistön maanparannusaineena.

Mahdolliset huomautukset koskien tätä muistiota ja annettua kehotusta pyydetään toimittamaan kirjallisesti kuukauden kuluessa tämän kirjeen vastaanottamisesta osoitteeseen: Lohjan ympäristönsuojelu, PL 71, 08101 Lohja tai ympäristönsuojelu@lohja.fi

Y.Y
ympäristötarkastaja

Z.Z
ma. ympäristötarkastaja

Liite 1: Tarkastusmuistio, kehoitus ja uhkasakkolain 22 §:n mukainen asianosaisen kuuleminen 1.2.2019

Liite 2: Kiinteistön omistajalle mennyt kirje: Kehotus ja uhkasakkolain 22 §:n mukainen kuuleminen 29.11.2019

Lähetetään tiedoksi:

- X.X, Länsi-Uudenmaan poliisilaitos, Lohjan rikostutkinta
- Kiinteistön omistaja
- Lohjan rakennusvalvonta

Lohjan valvontamalli

